

**การเคหะแห่งชาติ สิงคโปร์: พัฒนานิยมความแน่นแฟ้น
และมรดก**
(Public Housing in Singapore: Developmentalism,
Social Cohesion and Cultural Heritage)

ชีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ
ศูนย์พัฒนาความตระหนักรู้ด้านวิทยาศาสตร์แห่งชาติ
องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

บทคัดย่อ

ในสิงคโปร์ การเคหะที่รัฐอุดหนุนนับเป็นแนวคิดและโครงการสำคัญของพรรคกิจประชาชน (People's Action Party : PAP) การเคหะในรูปแบบดังกล่าวเริ่มต้นตั้งแต่สมัยรัฐบาลอาณานิคม และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยพรรคกิจประชาชนตั้งแต่ก่อนการมีอธิปไตยโดยสมบูรณ์ ค.ศ. 1965 จนถึงปัจจุบัน การวางแผนและการดำเนินการโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักอย่าง Housing Development Board (HDB) กลายเป็น “ต้นแบบ” ที่หลายประเทศให้ความสนใจ รัฐบาลนานาชาติพยายามถอดบทเรียน เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เหตุใดการเคหะแห่งชาติ สิงคโปร์นั้น จึงประสบความสำเร็จมากกว่าการเคหะแห่งชาติของอีกหลายประเทศในยุโรป เป็นคำถามตั้งต้นของงานศึกษาชิ้นนี้

ศึกษาอาศัยการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ (systematic review of the academic literature) เพื่อทำความเข้าใจถึงพัฒนาการ และแนวคิดพื้นฐานของการเคหะแห่งชาติ สิงคโปร์ พัฒนานิยม (Developmentalism) ที่ช่วยให้รัฐเป็น “ผู้เล่น” สำคัญ สะท้อนให้เห็นการวางหมากที่รัฐบาลมุ่งแสวงหาหนทางในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของประชาชน กล่าวได้ว่า การออกแบบเหล่านั้นแฝงนัยของการ “กำกับและดูแล” ความสงบเรียบร้อยในสังคม คณะกรรมการการเคหะพยายามออกแบบสังคม (social engineering) เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมของพลเมืองต่างเชื้อชาติ และสร้างสำนึกของความทันสมัยด้วยไลฟ์สไตล์ที่เปลี่ยนแปลงจากการอยู่อาศัยในโครงการการเคหะ และอำนาจ

ในการซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนในชีวิตประจำวันอย่างไรก็ดี งานวิชาการหลายชิ้นชี้ให้เห็นถึงความท้าทาย หรือกระทั่งจุดบอดของนโยบายในสนามปฏิบัติการทางสังคม

กระนั้น ผลสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่เมืองใหม่ไม่อาจปฏิเสธได้เช่นกัน รัฐบาลกระจายทรัพยากร ด้วยศูนย์กลางชุมชน หอสมุดประจำย่าน ศูนย์อาหารที่เรียกว่า ฮอว์เกอร์เซ็นเตอร์ (Hawker centres) สนามกีฬาและศูนย์นันทนาการสำหรับผู้อยู่อาศัย หน่วยสังคมสงเคราะห์ที่ดูแลการวางแผนครอบครัว การศึกษาของบุตรหลาน และผู้สูงวัย เหล่านี้สร้างให้ผู้คนในย่านเมืองใหม่เกิดสำนึกชุมชน (sense of community belonging) และนำมาสู่การสร้างความสร้างความหมายของมรดกเมืองใหม่ (“new towns”)

ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ในส่วนสุดท้ายของบทความที่ชี้ให้เห็นความหมายที่แตกต่างของมรดกการเคหะที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สิงคโปร์ (National Museum of Singapore: NSM) ซึ่งอยู่ในการกำกับดูแลของคณะกรรมการมรดกแห่งชาติ (National Heritage Board: HDB) กับพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่เกิดจากการขับเคลื่อนโดยกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันในนาม “My Community” กลุ่มคนนั้นบันทึกและเก็บเกี่ยวประสบการณ์ของผู้อยู่ในพื้นที่เมืองใหม่ และพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนในนาม Museum @ My Queenstown การจัดแสดงเรื่องราวของการเคหะทั้งสองแห่งฉายวาระมรดกที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือ การจัดแสดงเนื้อหาการเคหะในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สิงคโปร์ พยายามชี้ถึงความสำเร็จโครงการพัฒนาโดยรัฐตามแนวทางการพัฒนาประเทศแบบพัฒนานิยม ส่วนการนำเสนอในพิพิธภัณฑ์ชุมชนนั้น ช้เน้นบทบาทของคนเล็กคนน้อยในพื้นที่ และสะท้อนความรู้สึกผูกพันกับพื้นที่เมืองใหม่ และการเปลี่ยน “สิ่งละอันพันละน้อย” ให้กลายเป็น “มรดก” เช่น ป้ายร้านค้า เครื่องคิดเลขเก่า ผสมผสานกับเรื่องเล่าของคนในพื้นที่ กล่าวได้ว่า “ผู้เล่น” ในกระบวนการพิพิธภัณฑ์ที่แตกต่างสะท้อนถึงมรดกที่เป็น “สิ่งสร้าง” ที่ก่อรูปและมีตัวตน และวิวัฒน์ไปกับบุคคลที่มีส่วนในการสร้างความหมายและนิยามมรดก

คำสำคัญ ที่อยู่อาศัยที่รัฐอุดหนุน, ความแน่นแฟ้นทางสังคม, วิศวกรรมทางสังคม, สิงคโปร์, การจัดแสดง

สิงคโปร์ได้รับการกล่าวขานว่าเป็น “มหัศจรรย์ทางเศรษฐกิจ” ของเอเชียตะวันออก (Huff, 1995) ด้วยตัวเลขความเจริญทางเศรษฐกิจมวลรวมที่เปลี่ยนแปลงจากประเทศกำลังพัฒนา สู่ประเทศอุตสาหกรรมพัฒนาใหม่ (Olds & Yeung, 2004) และตั้งแต่ ค.ศ. 1965 รัฐบาลสิงคโปร์ปกครองและบริหารประเทศด้วยแนวทางรัฐพัฒนา (Developmental State หรือ Developmentalism) และเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างให้เศรษฐกิจของประเทศนั้นวัฒนาตามแผนแม่บทที่ตั้งได้ไว้ (Pereira, 2008) ในแนวทางรัฐพัฒนาหรือพัฒนานิยมนั้น รัฐทำหน้าที่เป็น “ผู้เล่น” หรือควบคุมการพัฒนาเศรษฐกิจ กำกับตลาด รวมถึงการวางแนวทางนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ รวมถึงการออกระเบียบในการกำกับอุตสาหกรรมใหม่ (Chang 2010 อ้างใน Irawan 2017, 2) หนึ่งในนโยบายสำคัญของพรรคกิจประชาชนได้อาศัยแนวทางพัฒนานิยมในการกำกับดูแลกิจการ ได้แก่ การเคหะแห่งชาติ นโยบายการเคหะนั้นกลายเป็นอุดมการณ์ของชาติตั้งแต่หลังเอกราช “เพื่อการสนับสนุนให้พลเมืองถือครองกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย” การพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับพลเมืองสิงคโปร์สัมพันธ์กับความพยายามของพรรครัฐบาลในการจัดวางความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม หรือที่เรียกว่า “วิศวกรรมทางสังคม” (social engineering) ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยการผังเมือง การเคหะ การพัฒนาอุตสาหกรรม การศึกษา จนถึงการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Forst 2009 อ้างใน Bocquet 2015, 35)

ในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม สิงคโปร์ปรับเปลี่ยนการผลิตอุตสาหกรรมด้วยฝีมือแรงงานสู่การยกระดับอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และหันมาใช้แรงงานให้ประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ตั้งแต่ ค.ศ. 1979 เป็นต้นมา โดยเน้นอุตสาหกรรมด้านคอมพิวเตอร์และสารเคมีออร์แกนิก จนในช่วงทศวรรษ 1990 สิงคโปร์ปรับเปลี่ยนนโยบายในการพัฒนาประเทศสู่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมความรู้และสารสนเทศ จนกล่าวได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางการเงินและธุรกิจ ตัวเลขทางเศรษฐกิจเมื่อ ค.ศ. 1999 ชี้ให้เห็นสัดส่วนของอุตสาหกรรมการผลิตร้อยละ 25 และในภาคบริการทางการเงิน ร้อยละ 27.1 เรียกว่าได้ว่าแตกต่างจากสองทศวรรษหลังการมีอิปโตโดยสมบูรณ์ที่พึ่งพากับการผลิตภาคแรงงานเป็นสำคัญ (Tamura, 2003, pp. 188–189) นอกจากการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมแล้ว สิ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญคือ การพัฒนา

นโยบายทางการศึกษาและการเคหะเพื่ออุดหนุนชนชั้นกลาง กล่าวได้ว่า ความสามารถทางการศึกษากลายเป็นเงื่อนไขในการคัดกรองแรงงาน ยิ่งเรียนสูง ยิ่งส่งผลต่องานในอนาคตและการประกันรายได้ที่มากขึ้น ตัวเลขของกลุ่มคนที่ประกอบวิชาชีพเฉพาะทางและนักเทคนิค เปลี่ยนแปลงจากร้อยละ 10.3 เมื่อ ค.ศ. 1970 เป็นร้อยละ 40.3 ในช่วงทศวรรษ 2000 อย่างมีนัยสำคัญ กลุ่มคนทำงานจำนวนมากในสายอาชีพเฉพาะทาง นักเทคนิค นักบริหาร และผู้จัดการ มีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษและเงินกลาง ทั้งในครัวเรือนและระบบการศึกษา ซึ่งตรงข้ามกับส่วนกลุ่มคนที่พูดภาษามาลเลย์ กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับการศึกษาในอุดมศึกษาในจำนวนน้อยกว่า (Tamura, 2003, pp. 190–191) กล่าวได้ว่าสิงคโปร์ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรที่มีคุณภาพป้อนสู่ตลาดแรงงาน ไม่เพียงเฉพาะภายในประเทศตนเอง แต่พลเมืองส่วนหนึ่งกลายเป็นทรัพยากรมนุษย์ข้ามชาติ จนสร้างความวิตกกังวลให้กับรัฐบาลไม่น้อย และกล่าว “ภาวะสมองไหล” จนไม่มีบุคลากรที่มีคุณภาพเพียงพอสู่การทยอยขึ้นสู่ประเทศชั้นนำ (Yeoh, 2004)

การพัฒนาในอีกด้านหนึ่งซึ่งเป็นหัวใจหลักของบทความชิ้นนี้ ได้แก่ การพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับพลเมืองโดยรัฐให้การอุดหนุน การเคหะแห่งชาติ กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้พรรคกิจประชาชน (People Action’s Party: PAP) สามารถครองเสียงข้างมากทางการเมือง นับตั้งแต่หลังจากประกาศเอกราชโดยสมบูรณ์ ค.ศ.1965 จำนวนประชากรที่พักอาศัยในโครงการที่อยู่อาศัยที่รัฐอุดหนุนค่อย ๆ เพิ่มสูงขึ้น จนแตะระดับร้อยละ 95 ในช่วงทศวรรษ 1990 (C. Tremewan, 1994) กล่าวได้ว่า โครงการเคหะแห่งชาติ สิงคโปร์ นั้นมิได้มีเพียงเป้าหมายให้พลเมืองถือครองกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยเพื่อแก้ปัญหาด้านความมั่นคงที่อยู่ให้กับพลเมือง แต่การเคหะที่รัฐอุดหนุนกลายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชาติ ตั้งแต่ด้านเศรษฐกิจในการจ้างงาน ความมั่นคงทางสังคมให้คนที่มียู่อาศัย โครงการการเคหะที่รัฐอุดหนุนนับเป็นกลจักรสำคัญในการกำกับจินตภาพทางสังคม และตอกย้ำกับคุณค่าครอบครัวในโครงการพัฒนาการเคหะของรัฐ (Bocquet, 2015, p. 35)

ในเบื้องต้น ผู้เขียนจะฉายให้เห็นภาพพัฒนาการเคหะแห่งชาติ สิงคโปร์กับบทบาทของรัฐในการออกแบบและวางแผนชีวิตและความเป็นอยู่ของพลเมืองสิงคโปร์ และข้อวิพากษ์ต่าง ๆ ทั้งเชิงสนับสนุนและตั้งข้อกังขา

กับการเคหะแห่งชาติ เพื่อนำไปสู่ข้ออภิปรายในช่วงที่สอง นั่นคือการกล่าวถึงมิติทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมของการเคหะที่รัฐอุดหนุน นำมาสู่ความพยายามของรัฐในการสร้างอัตลักษณ์ชาติผ่านกลไกการเคหะ ในส่วนสุดท้าย ผู้เขียนกล่าวถึง “เมืองใหม่” ในฐานะที่เป็นมรดกวัฒนธรรม ซึ่งมีผู้เล่นที่ต่างต่างกัน 2 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐอย่างคณะกรรมการมรดกแห่งชาติ และ My Community กลุ่มประชาสังคมที่ทำงานแบบจิตอาสา ต่างมีวิธีการบอกเล่าถึงเมืองใหม่ด้วยท่าทีและเรื่องราวทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน

1. พัฒนานิยมกับโครงการการเคหะของรัฐบาล

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย จากเรือนห้องแถวแบบอาณานิคมและเรือนพื้นถิ่นสู่การสร้างการเคหะที่รัฐอุดหนุน ตั้งแต่ช่วงสมัยอาณานิคมอังกฤษปกครองจนถึงปัจจุบัน เพื่อชี้ให้เห็นนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุค และลักษณะของรูปแบบการเคหะที่ปรับเปลี่ยนตามสภาพการณ์ เช่น ในยุคหลังเอกราช รัฐเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมเบาที่อาศัยแรงงานคน การเคหะจึงได้รับการออกแบบเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก และอำนวยความสะดวกในการเดินทางของแรงงานสู่โรงงาน ต่อเมื่อนโยบายเศรษฐกิจที่พึ่งพาอุตสาหกรรมน้อยลง และกำลังซื้อของชนชั้นกลางเพิ่มมากขึ้น จึงนำมาสู่การปรับรูปแบบอาคารให้มีความหลากหลาย นอกจากนี้ จะกล่าวถึงข้อวิพากษ์วิจารณ์ของนักวิชาการทั้งในเชิงบวกและลบ ต่อการเคหะที่รัฐอุดหนุนในบริบทสิงคโปร์

1.1 การเปลี่ยนผ่านจากชีวิตพื้นถิ่นสู่เมืองใหม่

นับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 ความหนาแน่นของประชากรในเมืองท่าอย่างสิงคโปร์เป็นปัญหาสำคัญมาโดยตลอด ในแถบเมืองชั้นใน มีอาคารพาณิชย์ตั้งเรียงรายอยู่ปากแม่น้ำสิงคโปร์และตามย่านสำคัญ เช่น ไชนาทาวน์ ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากท่าเรือ ย่านดังกล่าวเคยเป็นแหล่งรวมประชากรทั้งชนชาติจีนและอื่น ๆ หลายครอบครัวต้องอาศัยอยู่ในห้องเช่าขนาดเล็กอย่างแออัด เรียกได้ว่าขาดสุขภาวะในการอยู่อาศัย (Pugh, 1985, p. 275) ที่อยู่อาศัยอีกประเภทหนึ่งเป็นเรือนพื้นถิ่นในย่านกัมปงมาเลย์ ลักษณะเป็นเรือนที่มีใต้ถุนสูงบ้างและเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวติดพื้นดิน เรือนดังกล่าวสร้างจากวัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติ

เรือนพื้นถิ่นมาเลย่นั้นมีการแบ่งพื้นที่ทางสังคมชัดเจน ห้องรับแขกกว้างขวางสำหรับชาย และห้องครัวด้านหลังสำหรับหญิง เรือนเช่นนี้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของคนในกัมปง และส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การทำอาหาร และการพักผ่อน (Chua 1988, 15) คนแต่ละกลุ่มนั้นให้คุณค่ากับที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน เช่น บ้านของคนเชื้อสายจีนปลูกเรือนตามหลักฮวงจุ้ย บ้านของคนมาเลย์เป็นไปตามเพศสภาพ เรือนจึงกลายเป็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างของแต่ละกลุ่มเชื้อชาติ (Chua 1988, 5)

รัฐบาลสมัยอาณานิคมเล็งเห็นปัญหาสุขภาพและความเป็นอยู่ที่หนาแน่นในตึกแถว และการอยู่อาศัยที่ไม่ถูกสุขลักษณะแบบกัมปง นอกจากนี้จำนวนคนอพยพเพิ่มมากขึ้น จึงนำสู่การจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาสิงคโปร์ (Singapore Improvement Trust: SIT) เมื่อ ค.ศ 1927 คณะกรรมการกองทุนดังกล่าว เน้นการก่อสร้างอาคารเคหะเพื่อการเช่า ระหว่างทศวรรษ 1930 จนถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง แต่นโยบายและการทำงานของกองทุนฯ ในช่วงแรกนั้นไม่สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง เพราะยังเน้นเพียงการสร้างอาคารหลายชั้น เพื่อการแก้ปัญหาคนไร้บ้านและกลุ่มประชากรที่อยู่แออัด จนถึง ค.ศ. 1946 กองทุนฯ นำแผนพัฒนาผังเมืองใหม่แบบอังกฤษ จนเกิดเมืองบริวารแห่งแรก (satellite town) คือ ควีนส์ทาวน์ (Kuah, 2018, pp. 43–44)

จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1959 พรรคกิจประชาชนใช้โครงการเคหะที่รัฐอุดหนุนด้วยเหตุผลสองสามประการ ประการแรก การเคหะกลายเป็นเครื่องมือในการต่อรองเสียงสนับสนุนทางการเมืองในการช่วงชิงอำนาจกับพรรคฝ่ายซ้าย ประการต่อมา การเคหะเป็นหนึ่งในสวัสดิการของรัฐที่สำเร็จมาแล้วในอังกฤษ เช่นเดียวกับการศึกษา การสังคมสงเคราะห์ และการจ้างงาน ด้วยการอ้างถึงความยุติธรรมทางสังคมและความเท่าเทียม ประการสุดท้าย การเคหะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการภายใน โดยใช้การวางแผนและตรากฎหมายในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผังเมือง และการลงทุน (Pugh 1985, 279) รวมถึงการปกครองในระดับท้องถิ่น

ค.ศ. 1960 คณะกรรมการการเคหะและการพัฒนา (Housing and Development Board) ได้รับการจัดตั้งและทำหน้าที่แทนกองทุนพัฒนาสิงคโปร์ (SIT) กฎหมายการจัดหาที่ดิน (Land Acquisition Act: LAA)

ที่ตราขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1966 เปิดทางในการจัดหาซื้อที่ดินเอกชน กฎหมายดังกล่าวเอื้อให้คณะกรรมการการเคหะฯ ทำงานเชิงรุกอย่าง “ก้าวร้าว” ในการโยกย้ายคนยากจนจากที่พักอาศัยเดิม (Loh, 2008) รวมถึงรัฐจัดหาที่ดินที่ไม่มีการครอบครองสิทธิ์ หรือบังคับเอกชนให้ขายที่ดินในราคาที่ต่ำกว่าท้องตลาด “เพื่อสาธารณะประโยชน์” (Chionh & Khoo, 2016, pp. 194–195) ผู้อาศัยในกัมปงและห้องแถวในย่านเมืองชั้นในจำต้องย้ายออกจากที่อยู่เดิม และเข้าสู่โครงการการเคหะ นับเป็นจุดเปลี่ยนภูมิทัศน์เมืองอย่างชัดเจน (Fernandez, 2011, p. 211) กล่าวถึงที่สุดการเคหะที่รัฐอุดหนุนกลายเป็น “อุดมการณ์ชาติ” ก็ว่าได้

กฎหมายหลายมาตราเอื้อประโยชน์ให้กับพลเมืองในการถือครองกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย เช่น การใช้เงินออม (Central Provident Funds: CPF) สำหรับเงินดาวน์ในการจัดซื้อที่อยู่อาศัยที่ตราขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1968 หรือในทศวรรษ 1970 มีข้อเสนอในการเช่าซื้อระยะยาวเพื่อให้ถือครองกรรมสิทธิ์ เมื่อเวลาล่วงเข้าทศวรรษ 1980 พลเมืองกว่าร้อยละ 76 ครอบครองกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในทางหนึ่ง เพิช (Pugh, 1985, p. 276) ชี้ให้เห็นว่าพรรคกิจประชาชนใช้การเคหะเป็นเครื่องมือสร้างเสถียรภาพทางการเมือง แต่นับเป็นบทพิสูจน์ถึงความสำเร็จในการจัดการทรัพยากร การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในกลไกตลาด คณะกรรมการการเคหะฯ จึงครองอำนาจเบ็ดเสร็จในการเสนอแผนพัฒนา สร้าง และดูแลจัดการเช่าซื้อ นำมาสู่การลดปัญหาชุมชนแออัด และการพัฒนาเมืองอย่างเป็นรูปธรรม

ทั่วเกาะสิงคโปร์เกิดเมืองใหม่ขึ้นตามแผนการพัฒนา และดำรงอยู่ในฐานะของสิ่งแวดล้อมที่ “ผ่านการคิดคำนวณ” สะท้อนความคิดทางเรขาคณิตแบบ “เลอ กอร์บูซีเยร์” (Le Corbusier) “เราควรศึกษาหน่วยพื้นฐาน ที่ปักพิง และกำหนดโมเดลที่ถูกต้องเพื่อผลิตจำนวนมาก” จึงทำให้ที่อยู่อาศัยนั้นกลายเป็นรูปแบบเหมือน ๆ กัน เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการคมนาคมความเป็นอยู่ที่ถูกสุขลักษณะ รวมถึงการคำนวณพื้นที่สำหรับการทำงาน การพักผ่อน และการบริโภคอย่างเหมาะสม (Chee, 2019, pp. 43–44)

เมืองใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เตอาปาโยห์ (Tao Payoh) จูรงอีสต์ (Jurong East) แทมปายน์ส (Tampines) คลิเมนติ (Clementi) วิตแลนด์ส (Woodlands) ไม่เพียงการสร้างที่อยู่อาศัยให้กับครัวเรือนตามกำลังซื้อที่ต่างกันของแต่ละครัวเรือน แต่อาณาบริเวณแวดล้อม ในแต่ละเขตเมืองใหม่

มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ตลาดสด ร้านสะดวกซื้อ สถานพักผ่อน (โรงภาพยนตร์ สนามเด็กเล่น) ป้ายรถประจำทาง โรงเรียน เรียกได้ว่า “เบ็ดเสร็จ” ภายในเมืองบริวารที่สร้างขึ้นใหม่ นอกจากนี้ การบริหารจัดการที่ดินและการใช้ประโยชน์ให้ “เหมาะสม” กับความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่นั้นสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจในทศวรรษ 1960 นั่นคือ ความต้องการในการกระจายสถานประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังพื้นที่นอกเขตเมืองชั้นใน การสร้างที่อยู่ที่อยู่รัฐอุดหนุนจึงเป็นกลไกที่ใช้ควบคุมค่าตอบแทนแรงงานขั้นต่ำ เพื่อดึงดูดนักลงทุนเข้าสู่ตลาดทางเศรษฐกิจของประเทศ (Wang, 2012, p. 370)

การออกแบบการก่อสร้างที่อยู่อาศัยนั้นปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ด้วยเช่นกัน จากการก่อสร้างที่เน้นเพียงประโยชน์ใช้สอย ดังเช่น รูปแบบอาคารแบบเร่ง (Emergency) ในช่วงต้นทศวรรษ 1960 เพื่อตอบโต้ภัยการขยับขยายที่อยู่อาศัยที่แออัดในเมืองชั้นใน จึงเน้นการก่อสร้างที่รวดเร็วและมีขนาดของยูนิตที่ไม่ใหญ่มากนัก พื้นที่ใช้สอยภายในครัวเรือนได้รับการออกแบบเท่าที่จำเป็น ต่อเมื่อคนมีกำลังซื้อมากขึ้น และมีความต้องการจำนวนห้องในแต่ละหน่วยมากขึ้น นำมาสู่การออกแบบ “มาตรฐาน” และแบบสมัยใหม่ที่ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย เช่น การเพิ่มพื้นที่สีเขียวบนอาคาร และมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น (Lee, 2015, pp. 997–1012) ตั้งแต่ทศวรรษ 2000 โครงการการเคหะที่รัฐอุดหนุนแห่งใหม่ลดจำนวนลง แต่หันมาเน้นการปรับปรุงการเคหะรุ่นแรก หรือการเคหะที่หรูหรา เช่น Pinnacle@Duxton (Teo 2015, 225–26)

ภาพที่ 1 ส่วนการจัดแสดงการพัฒนาประเทศอุตสาหกรรมในระบบการผลิตโลก แสดงให้เห็นสายพานการผลิต และตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะสามทศวรรษหลังเอกราช (นิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิงคโปร์, 2015, ภาพโดยผู้เขียน)

1.2 ข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่อโครงการการเคหะที่รัฐอุดหนุน

ทั้งหลายทั้งปวงการเคหะแห่งชาติ สิงคโปร์ ประสบความสำเร็จในการสนับสนุนให้พลเมืองมีที่อยู่อาศัย ในการสำรวจเมื่อ ค.ศ. 2008 พบว่า ประชากรร้อยละ 82 มีที่อยู่อาศัยในโครงการการเคหะที่รัฐอุดหนุน (Kuah, 2018, p. 48) แต่ความสำเร็จดังกล่าวมาพร้อมกับข้อบกพร่องอีกหลายประการที่ทำให้การเคหะแห่งชาติ สิงคโปร์ นั้นแตกต่างจากการเคหะในอีกหลายประเทศ เช่น การเคหะที่รัฐอุดหนุนในยุโรปหลายประเทศ มีลักษณะแบบรัฐสวัสดิการ ทำให้การลงทุนของรัฐนั้นไม่ได้รับผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจและกลายเป็นแห่งเสื่อมโทรม

ฉั้วสรุปบทเรียนของการเคหะแห่งชาติ สิงคโปร์ไว้ 5 ประการ ประการแรก การกำหนดให้เจ้าของที่อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในการลงทุนด้วยผ่อนจ่ายเพื่อคกรกรมสิทธิ์ในการครอบครอง ในขณะที่เดียวกัน นับเป็นหนทางในการสร้างความภักดีต่อชาติ หรือกล่าวให้ถูกต้องนั้นคือความภักดีต่อพรรครัฐบาล ประการต่อมา การเคหะนั้นไม่ใช่สินค้าที่สามารถเปลี่ยนมือหรือขายทอดตลาดโดยสมบูรณ์ เพราะรัฐนั้นครอบครองที่ดินสำหรับการก่อสร้างการเคหะ เรียกได้ว่าเป็น monopolistic provider แต่เพียงผู้เดียว ประการที่สาม สำหรับผู้มีรายได้อาจจำกัด รัฐกำหนดเงินอุดหนุนบางส่วนให้กับผู้มีรายได้อำนาจในการเช่าซื้อ ประการที่สี่ แหล่งเงินที่พลเมืองใช้ในการเช่าซื้อมาจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งกองทุนดังกล่าวดำเนินการโดยองค์กรรัฐ และประการสุดท้าย ระเบียบในการพิจารณาให้เช่าหรือให้ซื้อ หน่วยจัดการเงินกู้ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้พิจารณาตามกำลังความสามารถในการจ่ายของผู้ยื่นเรื่องเช่าซื้อเป็นสำคัญ (Chua 1997)

แม้พลเมืองสิงคโปร์เองพึงใจกับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ที่สูงมากขึ้น ตั้งแต่ทศวรรษ 1970 (Kuo & Wong, 1979, p. 9) สดลลา กัว (Quah, 1983) กลับชี้ให้เห็นถึงชีวิตของคนบางกลุ่มในการเคหะแห่งชาตินั้น แปรเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ การบังคับให้พลเมืองตั้งถิ่นฐานใหม่ในโครงการการเคหะนั้น ย้อนแย้งกับความยุติธรรมทางสังคมที่พรรครัฐบาลพยายามกล่าวอ้าง คนจำนวนไม่น้อยจำต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต จากการพักอาศัยอยู่ร่วมกันในบ้าน มาอยู่ในห้องขนาดเล็ก ซึ่งมีเพียงห้องนอน โถงกลาง และมุมนครัว ส่วนกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การเซ็นไหว้บรรพบุรุษ กลายเป็นสิ่งต้องห้ามเพื่อป้องกันอัคคีภัย นอกจากนี้ ชีวิตใหม่ในโครงการการเคหะต้องพึ่งพากับระบบ

สาธารณูปโภคที่รัฐจัดสรร เช่น ก๊าซหุงต้ม ไฟฟ้า ชีวิตดังกล่าวนี้แตกต่างจากชีวิตในกัมปงที่เต็มไปด้วยความผูกพันกับเพื่อนบ้าน พื้นที่ส่วนกลางสำหรับกิจกรรมทางสังคม แต่เมื่อต้องอยู่ในโครงการการเคหะ ต้นทุนทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น เพราะทุกอย่างต้องอาศัยการจับจ่ายแต่เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถยังชีพด้วยการปลูกพืชสวนครัวได้อีกต่อไป (Loh & Lee, 2010, pp. 518–521) ที่สำคัญ การพักอาศัยในโครงการเคหะนั้นมีกฎและระเบียบต่าง ๆ ที่ใช้ในการกำกับพฤติกรรมเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยปฏิบัติตาม เช่นค่าปรับหากผู้อยู่อาศัยสร้างความสกปรก ระเบียบต่าง ๆ กลายเป็นกลไกให้สมาชิกในการเคหะนั้นกำกับตัวเองเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา (Wong et al., 1997, pp. 457–463)

ภาพที่ 2 มุมจัดแสดงการเคหะที่รัฐอุดหนุนที่ใช้เทคนิคการจำลององค์ประกอบและบรรยากาศของยูนิตในโครงการการเคหะฯ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมให้กับผู้ชม เสมือนย่างเข้าสู่พื้นที่ภายในของครัวเรือน ในหัวข้อ “Building a Home” คำอธิบายเน้นบทบาทของรัฐในการวางแผนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมือง สิงคโปร์ (นิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิงคโปร์, 2015, ภาพโดยผู้เขียน)

จึงเห็นได้ว่า เมืองใหม่นั้นปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ของเมืองอย่างมีนัยสำคัญ และกลายเป็นสถานที่ที่กำกับรูปแบบการดำเนินชีวิต เช่น การวางแผนการเคหะให้ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรม เพื่ออำนวยความสะดวกในการผลิตสามารถบริหารเวลาในการทำงานและกิจกรรมทางสังคมในครัวเรือน เมืองใหม่หรือเมืองบริวารจึงเป็นเสมือนการ “ล้าंगไฟ” ตามเป้าประสงค์ของรัฐบาล หนึ่งเมืองใหม่และการเคหะที่รัฐอุดหนุนนั้นเป็นความพยายามของรัฐบาลในการกำกับความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างพลเมืองที่มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในตอนต่อไป ผู้เขียนจะพิจารณาบทบาทของเมืองใหม่ในมิติทางสังคม ทั้งการบ่มเพาะการผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกััน และอุดมคติในการสร้างครอบครัวและชุมชน

2. ความแน่นแฟ้นทางสังคมในการเคหะและอุดมการณ์แบบ “กั้มปง” ที่รัฐพยายามเชิดชู

โครงการการเคหะแปรเปลี่ยนความหมายตามกาลเวลา จากโครงการที่อยู่เพื่อคนยากในสมัยรัฐบาลอาณานิคม ได้กลายเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนชนชั้นล่างและชั้นกลางในการถือกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย และนับวันกลายเป็น “ทรัพย์สินของสิงคโปร์” ที่เติบโตพร้อมกับความเจริญทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีการลงทุนในการพัฒนาสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างให้พลเมืองรู้สึกผูกพันกับพื้นที่และความสมัครสมานัน้ที่เกิดในหมู่ประชากร (Chionh & Khoo, 2016, p. 190) ในส่วนที่ของบทความ จึงขอกล่าวถึงความหมายทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของการเคหะที่รัฐอุดหนุน โดยเฉพาะคุณค่าทางวัฒนธรรมที่รัฐพยายามฟื้นฟูแบบ “กั้มปง” ที่เป็นภาพในอุดมคติของการพึ่งพาอาศัยระหว่างสมาชิกในสังคม ถึงแม้รัฐเองนั้นเป็นตัวการในการสลายชุมชนหมู่บ้านด้วยน้ำมือของตนเอง

2.1 “วิศกรรมทางสังคม” และกลไกทางการเมืองในพื้นที่เพื่อกระชับความแน่นแฟ้นทางสังคม

สิ่งสำคัญหลักที่ผมปรารถนาสร้างให้กับพลเมืองของประเทศนี้ นั่นคือการก้าวสู่สังคมที่พลเมืองเป็นเจ้าของบ้าน...เหล่าพ่อแม่ทั้งหลายที่ลูกชายจะทำหน้าที่รับใช้ชาติ [ระบบการ เกณฑ์ทหาร]

เพื่อทำหน้าที่ปกป้องสิงคโปร์

หากครอบครัวของเหล่าทหารไม่มีบ้านเป็นของตนเอง
เหล่าลูกผู้ชายนั้นคงจะสู้เพียงเพื่อความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมากกว่า
ผมเชื่ออย่างยิ่งว่าสำนึกของความเป็นเจ้าของ[ที่อยู่อาศัย]
มีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมใหม่ (Tan 1998, 14–15)

วิสัยทัศน์ของอดีตนายกรัฐมนตรีลีควงยิวสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในการใช้การเคหะที่รัฐอุดหนุนนั้นเชื่อมโยงอุดมการณ์ในการสร้างชาติ การเคหะที่รัฐอุดหนุนเป็นกลไกในการสร้างความมั่นคงให้พลเมือง เพราะหากปราศจากความมั่นคงในที่อยู่อาศัย การผลักดันให้พลเมืองเป็นฟันเฟืองในทางเศรษฐกิจและการเสียสละเพื่อชาตินั้น ย่อมเป็นเรื่องยากในการสร้างความภักดีต่อชาติที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ นอกจากนี้ การเคหะที่รัฐอุดหนุนยังเป็นกลจักรสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนต่างเชื้อชาติ เพราะการครอบครองกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยมิได้อยู่บนรากฐานภูมิหลังเชื้อชาติ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในสมัยอาณานิคมชนแต่ละเชื้อชาติพำนักและใช้ชีวิตร่วมกับคนที่มิภูมิหลังร่วมกัน (Henderson, 2000; Lou, 1985)

ภาพที่ 3 ฉากภายในส่วนจัดแสดง “Building a Home” หยิบยกภาพจากวารสารที่จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการการเคหะและพัฒนา พศวรรษ 1970 เป็นแหล่งอ้างอิง และจัดทำฉากแบบนาฏกรรม ด้วยเครื่องเรือนและเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน พร้อมการตกแต่ง ที่บอกเล่าถึงความทันสมัยในช่วงการพัฒนาการเคหะรุ่นบุกเบิก (นิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิงคโปร์, 2015, ภาพโดยผู้เขียน)

โครงการเคหะต้องการแก้ไขปัญหาคารกระจุกตัวของคนเชื้อสายต่างๆ (ethnic enclaves) ดังที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเอกราช คณะกรรมการการเคหะกำหนดโควต้าหรือสัดส่วนของประชากรในแต่ละเชื้อชาติที่สามารถเช่าซื้อที่อยู่ในแต่ละย่าน ด้วยนโยบาย Ethnic Integration Policy ค.ศ. 1989 หรือ “ethnic quotas” (Bocquet, 2015, pp. 36–38; Kliem, 2018, p. 58) นั้นหมายถึงเมืองใหม่มีสัดส่วนของพลเมืองสิงคโปร์เชื้อสายจีนได้สูงสุดร้อยละ 84 คนเชื้อสายมาเลย์ในสัดส่วนร้อยละ 22 ถึง 25 และอีกร้อยละ 15 สำหรับคนเชื้อสายอินเดียและอื่น ๆ ด้วย (Goh, 2003, p. 55)

นักสังคมวิทยาอย่างหวัง อูย และปอนเนียวีวิเคราะห์บทบาทเชิงสังคมของเมืองใหม่ที่สร้างความแน่นแฟ้นทางสังคมไว้ว่า “สมาชิกแต่ละครัวเรือนคบหาเพื่อนอย่างน้อย 1-2 ครอบครัวมีจำนวนร้อยละ 61 ด้วยการสนทนาในชีวิตประจำวัน และกิจกรรมบางประเภทที่ช่วยกระชับความสัมพันธ์มากขึ้น เช่นการเยี่ยมเยียน แลกเปลี่ยนอาหารในโอกาสพิเศษ ความช่วยเหลือทางการเงินหรือการดูแลเด็ก [...] ความสัมพันธ์ค่อยๆ พัฒนามากขึ้นตามลำดับ ความแน่นแฟ้นทางสังคมแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้เวลาของผู้ที่อยู่อาศัย ดังเช่นกลุ่มแม่บ้านที่ใช้เวลาในโครงการเคหะหรือ ‘estate-bound’ ได้แก่ การจ่ายตลาด การนั่งเล่นบริเวณชั้นล่างของอาคาร การพาลูกหลานเล่นในสนามเด็กเล่นในวันหยุด อาจพาสมาชิกครอบครัวไปยังตลาด หรือเข้าสู่เมืองชั้นใน ระดับความสัมพันธ์ระหว่างกันนั้นสูงกว่ากลุ่มบุคคลที่ต้องออกทำงานหรือเรียนในบริเวณอื่น ๆ” (Wong et al., 1997, pp. 451–452)

อนึ่ง การออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารที่เรียกว่า void deck หรือบริเวณที่โล่งชั้นล่างของอาคาร มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความแน่นแฟ้นทางสังคม ตั้งแต่ระยะกลางทศวรรษ 1970 การเคหะที่สร้างขึ้นในช่วงเวลานี้ได้รับการออกแบบให้ชั้นล่างเป็นพื้นที่โล่ง เอื้อพื้นที่ให้ผู้อยู่อาศัยในอาคารใช้ประโยชน์ร่วมกัน (Chua 1997, 82–83) พื้นที่นั้นได้รับการออกแบบให้สร้าง “ความเป็นหนึ่ง” ของชุมชน และสร้างความสมัคสมานของคนต่างเชื้อชาติในสังคมสิงคโปร์ คนต่างเชื้อชาติพบปะและสังสรรค์กัน และประกอบกิจกรรมทางสังคม “พื้นที่ ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่สำรองให้กับผู้อยู่อาศัยในการประกอบกิจกรรม เช่น งานแต่งงาน การฉลองวันคล้ายวันเกิด กิจกรรมทางศาสนาหรือพิธีศพ รวมทั้งยังเป็นทางเดินที่ย่นระยะทางระหว่างอาคาร นอกจากนี้ เคยเป็นพื้นที่

ของทางการในการเฝ้าระวังเหตุร้าย เคยเป็นที่ตั้งของป้อมตำรวจบ้านที่เฝ้าระวังหรือจับตาผู้ประสงค์ร้ายต่อผู้อยู่อาศัย นัยของ ‘void’ จึงมีความหมายถึงพื้นที่โล่งที่สามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานอย่างสะดวกสบาย และนัยของการเฝ้าระวังไม่ให้บางสิ่งเกิดขึ้น” (Goh, 2003, p. 55) ในบางกรณี กิจกรรมในพื้นที่โล่งชั้นล่างอาคารสามารถแก้ปัญหาระหว่างเพื่อนบ้านได้เช่นกัน เช่น กลุ่มผู้อยู่อาศัยบางกลุ่มจัดงานพิธี นำมาสู่การแสดงออกถึงความไม่พอใจ ทั้งที่พื้นที่โล่งได้รับการกำหนดให้เป็นตัวเชื่อมประสาน ของคนต่างภูมิหลังเข้าไว้ด้วยกัน (Goh, 2003, p. 56)

นอกจากกฎเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเคหะฯ ใช้ในการกำกับการอยู่อาศัย และการออกแบบพื้นที่ส่วนร่วมที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในโครงการการเคหะแล้ว กลุ่มและองค์กรในแต่ละพื้นที่เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งในการสร้างความแน่นแฟ้นทางสังคม อันได้แก่ หนึ่ง สมาคมประชาชน (People’s Association) เป็นหน่วยที่ดูแลศูนย์กลางชุมชน ที่จัดตั้งโดยรัฐบาลอาณานิคมอังกฤษ และหลังเอกราช พรรคกิจประชาชนคงใช้ระบบดังกล่าวเพื่อให้อำนาจทางการเมืองมีความมั่นคงและสร้างความภักดีต่อตพรรครัฐบาล นอกเหนือจากยังเป็นสถานที่พบปะ สันทนาการ และเป็นฐานในการต่อสู้คอมมิวนิสต์ในช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970 สอง คณะกรรมการที่ปรึกษาพลเมือง (Citizens’ Consultative Committees: CCCs) เป็นทั้งช่องทางสื่อสารและควบคุมทางการเมือง ค.ศ. 1966 คณะกรรมการดังกล่าวได้รับจัดตั้งครบทุกเขตเลือกตั้งทั้ง 81 เขต และมีผู้นำท้องถิ่นเพื่อเป็นแกนขาในการขับเคลื่อนกิจกรรม เครือข่ายทางการเมืองของพรรคกิจประชาชนที่จัดตั้งในโครงการการเคหะและในเขตการบริหารพื้นที่ขึ้นใน เป็นการรวมศูนย์กลางอำนาจและสลายองค์กรทางเลือกอื่น และลดทอนองค์กรอิสระ (Tremewan 2006, 223–24)

ในระยะต่อมา รัฐบาลสร้างระบบรางวัลในการประกวดย่านดีเด่น ให้กับกลุ่มต่าง ๆ ในการส่งเสริมสำนึกของชุมชนและเพื่อนบ้าน ตั้งแต่ ค.ศ. 1978 มีการจัดตั้งคณะกรรมการผู้อยู่อาศัย (Resident Committees: RCs) ที่ทำหน้าที่ระดมทุนในโอกาสต่าง ๆ และการจัดเทศกาล ช่วยสร้างความเป็นชุมชนในการย่านที่อยู่ ความสมัครสมานระหว่างเชื้อชาติ และความแน่นแฟ้นของชุมชนในโครงการเคหะ กลุ่มก้อนที่เป็นทางการเหล่านี้เปิดโอกาสให้คนในย่านกำหนด

ทิศทางการพัฒนาในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้ ในช่วง ค.ศ.2007 เกิดแผนงานที่เรียกว่า “โครงการปรับปรุงย่าน” (NRP) เปิดโอกาสให้คณะกรรมการผู้อยู่อาศัยเสนอโครงการในการพัฒนาย่าน

โครงการการเคหะที่รัฐอุดหนุนจึงเป็นอาณาเขตเชิงกฎหมาย ที่พยายามกำกับความสัมพันธ์ของผู้คน และบ่มเพาะชุมชน ไม่เพียงเท่านั้น การเคหะยังเป็นช่องทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับรัฐ ในที่นี้คือ ระเบียบต่าง ๆ ที่กำกับการดำเนินชีวิต และโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่รัฐบาลอุดหนุน ถึงขนาดที่พรรครัฐบาลจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาสำหรับเขตเลือกตั้งที่ให้การสนับสนุนพรรครัฐบาลเป็นอย่างดี สำหรับหวางและฉว เห็นสภาพการณ์เช่นนี้คือการเลือกปฏิบัติทางการเมือง และ “อำนาจนำ” ของพรรคกิจประชาชนนั่นเอง (Wang 2012, 370–72; Chua 1997)

2.2 คุณค่าครอบครัวสู่การพึ่งพาอาศัยในชุมชน

ในตอนที่ผ่านมา ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นกลไกทางการเมืองที่รัฐบาลสิงคโปร์พยายามสร้างเมืองใหม่ให้กลายเป็น “ชุมชน” ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งการกำหนดโควตาเชื้อชาติของผู้อาศัยในแต่ละย่าน และกลุ่มทางการเมืองที่เป็นเสมือนแกนขาในการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่น มิเพียงเท่านั้นการเคหะที่รัฐอุดหนุนพยายามเข้าไป “บริหารจัดการ” แม้กระทั่งสำนักหรือค่านิยมในระดับปัจเจกบุคคล ในส่วนแรกผู้เขียนจะชี้ให้เห็นอุดมคติ “คุณค่าแบบเอเชีย” ที่รัฐบาลสิงคโปร์พยายามกล่าวอ้างถึงการพัฒนาที่ไม่ล้มรากเหง้าและความสำคัญของความกตัญญู จึงส่งผลให้รัฐบาลวางนโยบายหลายประการเพื่อสนับสนุนให้เกิดครอบครัวในอุดมคติที่พึ่งพาอาศัยกัน และในส่วนที่สอง ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นความย้อนแย้งของรัฐบาลสิงคโปร์ นั่นคือ การเคหะไม่ใช่ “ทางเลือก” เพราะเป็นกลไกที่รัฐพยายามกำกับพลเมือง แต่ขณะเดียวกันกลับพยายามเรียกร้องให้พลเมือง มีความกลมเกลียวดังเช่นจิตวิญญาณแบบกั๋งปง อันเป็นชุมชนในอุดมคติของรัฐ ทั้งที่ตนเองเป็นผู้พรากความสัมพันธ์เชิงสังคม “ตามธรรมชาติ” ด้วยน้ำมือของตนเอง

2.2.1 คุณค่าแบบเอเชียกับความกตัญญู

รัฐบาลพยายามผูกโยงครอบครัวในอุดมคติแบบ “เอเชีย” กับการถือครองกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยเพื่อความมั่นคงของชาติ โวหารดังกล่าวจัดวางให้ครอบครัวเป็น “เสาหลักของชาติ” เพราะเป็นแหล่งบ่มเพาะ

ทางสังคม และเกื้อหนุนทางการเงินและความมั่นคงทางจิตใจ ในทศวรรษ 1960 ระยะที่นโยบายเศรษฐกิจมุ่งเน้นอุตสาหกรรม ประเทศต้องการแรงงาน รัฐบาลประกาศสนับสนุนการมีบุตรสามคนหรือมากกว่านั้น ต่อเมื่อประเทศก้าวเข้าสู่ทศวรรษ 1970 นโยบายทางเศรษฐกิจขยับเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีและบริการ และการส่งเสริมให้สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางทางการเงิน พรรครัฐบาลณรงค์ให้มีลูกเพียง 2 คน นำมาสู่นโยบายการควบคุมประชากร เช่น การทำหมันหรือการเปิดโอกาสในการทำแท้ง แต่เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 2000 สังคมสิงคโปร์เริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัย ด้วยอัตราการเกิดที่ลดต่ำลง รัฐบาลจึงหันมาสนับสนุนการแต่งงานของคู่ชายหญิงที่มีการศึกษาสูงเพื่อส่งเสริมการมีบุตร และบทบาทในการดูแลผู้สูงวัยในครอบครัว จากนโยบายนำมาสู่ภาคปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เช่น การให้สิทธิแก่ครอบครัวเดียวในการถือครองกรรมสิทธิ์ห้องพักโครงการการเคหะ ก่อนชายหรือหญิงโสดที่ต้องการแยกครอบครัว หรือเงินช่วยเหลือหลังคลอดบุตร และระยะเวลาในการหยุดงานภายหลังการคลอดบุตร (Teo 2010, 338–40)

นอกจากนี้ ยังมีข้อกฎหมาย ค.ศ. 1995 บัญญัติถึงหน้าที่ในการดูแลพ่อแม่ ระบุสิทธิของพ่อแม่ในการเรียกร้องเงินจากบุตรหลาน และนโยบายอีกหลายประการที่สนับสนุนให้ลูกปฏิบัติเลี้ยงดูพ่อแม่ เช่น การได้รับเงินสมทบเมื่อซื้อที่พักที่ตั้งใกล้กับที่พักของพ่อแม่ในระยะ 2 กิโลเมตร หรือเงินอุดหนุนพิเศษ เมื่อการซื้อห้องชุดสำหรับครอบครัวใหญ่ที่อาศัยอยู่ร่วมกับพ่อแม่ กล่าวได้ว่าการแต่งงานระหว่างคู่ชาย-หญิง การส่งเสริมการมีบุตร และการดูแลผู้สูงวัย เกิดขึ้นขนานไปกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เพื่อตอกย้ำอุดมคติ “คุณค่าแบบเอเชียและความกตัญญู” ในทัศนะของทางการ (Teo 2010, 349–50) อย่างไรก็ตาม นโยบายการส่งเสริมความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้น ไม่ได้ครอบคลุมครอบครัวคนทำงานต่างด้าว สังคมสิงคโปร์ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจต้องพึ่งพาการทำงานหนัก การเป็นแม่แบบเต็มเวลาจึงกลายเป็นเรื่อง “ໃຜທີ່” การจ้างหญิงต่างด้าวมาทำงานบ้านเพื่อเลี้ยงลูกกลายเป็นเรื่อง “สมเหตุสมผล” (Teo 2010, 348–49) หญิงต่างด้าวเหล่านี้ไม่อยู่ในขอบข่ายการสนับสนุนของภาครัฐ แม้พวกเธอจะมีสมาชิกครอบครัวที่ต้องดูแล ฉะนั้น ความใกล้ชิดของสมาชิกในครอบครัวซึ่งฐานรากความแน่นแฟ้นของสังคมสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับพลเมืองของตนเป็นสำคัญ

2.2.2 การหวนหาจิตวิญญาณแบบกัมปง

แม้โครงการการเคหะที่รัฐอุดหนุนประสบความสำเร็จในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามแนวทางการพัฒนายั่งยืน แต่ชาวพลเมืองสิงคโปร์จะไม่เกิดข้อกังขา หรือสมยอมโดยคุณวิญญู ในระยะแรก ลีควอนยิวอาศัยกลไกการบังคับย้ายคนจากเมืองชั้นใน โดยเฉพาะแรงงานเชื้อสายจีนและอินเดียออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในเมืองบริวารหรือที่เรียกว่า forced suburbanization เพื่อให้พื้นที่ชั้นในเป็นที่ตั้งของหน่วยงานกิจการพลเรือน และคนมีอำนาจ ส่วนคนในพื้นที่ชนบทถูกบังคับให้ออกจากกัมปง สู่อาคารอาศัยในอาคารสูงของโครงการการเคหะ แต่กลับปรากฏแรงต้านจากผู้ที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน ตัวอย่าง ค.ศ. 1962-1963 เกิดการก่อตั้งสมาคมคนอยู่เขตชนบทสิงคโปร์ สมาคมคนชนบท และสมาคมคนหาบเร่แผงลอย พรรคกิจประชาชนกล่าวหาคนกลุ่มดังกล่าวว่า “แนวหน้าคอมมิวนิสต์” และเกิดการปะทะต่อเนื่องหลายครั้ง เมื่อ ค.ศ. 1964 จนได้รับการขนานนามว่า “fires of convenience” (Tremewan 2006, 217-19)

การบังคับโยกย้ายนับเป็นปัจจัยสำคัญในการทำลายชุมชนตามธรรมชาติที่ก่อตัวจากเชื้อชาติ โคตรตระกูล ศาสนา ภาษา และภาษาถิ่น กลุ่มคนจากย่านเมืองชั้นในและกัมปงเดียวกันกลับต้องกระจัดกระจาย และอาศัยในพื้นที่ที่จัดเตรียมเพื่อเผ่าระวัง กระนั้น รัฐบาลสิงคโปร์พยายามฉายภาพความสำเร็จในความเป็นอยู่ทันสมัยของโครงการการเคหะ ที่ถูกสุขลักษณะ และเอื้อในการเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ทั้งๆ ที่ผู้สูงวัยอีกจำนวนไม่น้อยในอาคารสูง ไม่ได้สะดวกสบายดังภาพครอบครัวยุคใหม่ที่รัฐนำเสนอ เพราะผู้สูงวัยจำนวนหนึ่งต้องอาศัยโดยลำพัง และการปรับตัวในการพักอาศัยในอาคารสูงมิใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะการไปมาหาสู่ของเพื่อนบ้านนั้นแตกต่างจากชีวิตในกัมปงหรือห้องแถวในเมืองชั้นในแบบเดิม (Chua 1991)

ข้อวิเคราะห์งานวรรณกรรมของ ลีเลียน ซี สะท้อนให้เห็นร่องรอยความไม่พึงพอใจของพลเมืองสิงคโปร์ต่อการพัฒนา เช่น *If we dream too long* (1972) ของโกห์เปาะห์เส็ง (Goh Poh Seng) เป็นงานเขียนบุกเบิกในการวิพากษ์ทศวรรษหลังเอกราช พลเมืองได้เพียงเฝ้ามองความเปลี่ยนแปลง แม้โครงการการเคหะสร้างความเป็นอยู่ที่ถูกสุขลักษณะ แต่การปฏิบัติทางสังคมแบบดั้งเดิมและประเพณีที่เคยสืบทอดก็ถูกจำกัดไปเช่นกัน (Chee,

2019, p. 44) หรือบทละครเรื่อง *The Coffin is too Big for the Hole* (1985) ของกัวเปากุน (Kuo Pao Kun) บทสนทนาของตัวละครเผยให้เห็นอำนาจนำในการพัฒนาชาติ เนื่องจากเหตุการณ์ของการขุดกระดูกจากหลุมฝังจำนวน 21 แห่ง หรือราว 120,000 ร่าง เพื่อเปิดทางให้กับโครงการพัฒนาการเคหะหน่วยงานพัฒนาเมืองอ้างถึงความจำเป็นในการสร้างมาตรฐานการครองชีพ ผู้เขียนบทละครเปรียบเทียบปฏิบัติการของรัฐในการพัฒนา ที่ดำเนินคู่ขนานกับความพยายามของชาวบ้านในการรักษาประเพณี ตัวละครนั้นชี้ให้เห็นโอกาสเพียงน้อยนิดในการปฏิบัติตามประเพณี ในที่สุด ชาวบ้านต้องปรับเปลี่ยนพิธีศพจากการฝังศพตามประเพณีเป็นการเผาปนกิจ (Chee, 2019, pp. 42–43)

ในปัจจุบัน ความแน่นแฟ้นแบบที่ปรากฏในกัมปงหรือในย่านของกลุ่มเชื้อชาติต่างๆ ถูกแทนที่ด้วยปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกที่อาศัยร่วมกันในโครงการการเคหะ ในกรอบของระเบียบ กฎหมาย และพื้นที่ของของกลุ่มตัวแทนทางการ อย่างไรก็ตาม ทั้งทางการสิงคโปร์และพลเมืองจำนวนหนึ่งต่างคงกล่าวขานถึงความผูกพันดั้งเดิม หรือเรียกว่า “จิตวิญญาณแบบกัมปง” โวหารที่รัฐนำเสนอ นั่นคือ “มือที่พร้อมช่วยเหลือกันและกัน” (Nallari and Poorthuis, 2021, 6) ในเวลานี้เมื่อรัฐบาลและกลุ่มผู้ที่เคยมีประสบการณ์การอยู่อาศัยในกัมปง ต่างระบุถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่ลดลง ด้วยความเร่งรีบในการทำงานและการศึกษา และพื้นที่ที่ใช้ร่วมกันอย่าง “void deck” ในอาคารการเคหะหลายแห่งเริ่มหายไป รวมถึงด้วยช่องว่างระหว่างวัย ทางการสิงคโปร์และกลุ่มผู้มีประสบการณ์ตรงเหล่านั้นกลับเรียกร้องให้สมาชิกในการเคหะต้องร่วมแรงร่วมใจ และหาโอกาสในการทำกิจกรรมอาสาสมัครร่วมกัน เช่นสวนเกษตรในย่านที่อยู่อาศัย เช่นนี้แล้วจิตวิญญาณกัมปงในร่างใหม่ ที่นี่คือการเคหะที่รัฐอุดหนุนนั้น สามารถเกิดขึ้นได้

แต่ขณะเดียวกันสำหรับผู้สูงวัยอีกจำนวนหนึ่งกลับมองถึงชีวิตความเร่งรีบในปัจจุบันนั้น เป็นสิ่งที่มีอาจเกิดขึ้นได้เลย ส่วนผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ตรงกับชีวิตในกัมปงมองว่า จิตวิญญาณแบบกัมปงนั้นเป็นการหวนเหวอติด และหากจะหวังให้ผู้คนนั้นกลับมาเกี่ยวพันแบบดั้งเดิมเป็นการหวังสูงเกินไป จิตวิญญาณแบบกัมปงที่เท่าทันกับบริบทในปัจจุบัน นั่นคือ การเกี่ยวพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้นก็มากเพียงพอแล้ว (Nallari & Poorthuis, 2021, 9–13)

ในเนื้อหาช่วงที่สองของบทความนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การเคหะที่รัฐอุดหนุนในบริบทของสิงคโปร์นั้น มิได้เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย หรือการทำตามคำมั่นสัญญาเพื่อรักษาสถานเสียดการเลือกตั้ง แต่การเคหะที่รัฐอุดหนุนในสิงคโปร์แสดงนัยทางการเมือง สังคม รวมถึงวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ของเมือง เมืองบริวารที่ได้รับการเชื่อมโยงกันด้วยเส้นทางคมนาคม ทั้งการขนส่งมวลชนสาธารณะและเส้นทางถนน เข้ามาแทนที่วิถีชีวิตในย่านเมืองชั้นใน และกลุ่มบ้านแบบดั้งเดิมที่เรียกว่า กัมปง ความแน่นแฟ้นทางสังคมในการเคหะจะมากขึ้นหรือลดลงนั้น เป็นทัศนะแบบอัตวิสัยและขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ความหมายและคุณค่าที่ปัจเจกบุคคลและกลุ่มนั้นที่มีต่อการเคหะที่รัฐอุดหนุนย่อมแตกต่างกัน สำหรับสิงคโปร์แล้ว การเคหะที่รัฐอุดหนุนนับเป็นอัตลักษณ์หลังอาณานิคม ที่มีเพียงได้รับการเชิดชูโดยทางการ แต่ยังคงกลายเป็นสิ่งที่บ่มเพาะสำนึกร่วมของผู้ที่อาศัยในย่านเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ในที่สุดท้าย ผู้เขียนกล่าวถึงการเคหะที่รัฐอุดหนุนในฐานะ “มรดก” ที่เป็นบ่อเกิดของอัตลักษณ์ร่วม ทั้งในฉบับทางการและการให้ความหมายในระดับท้องถิ่น ด้วยการวิเคราะห์การจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ 2 แห่ง

3. “มรดกเมืองใหม่” ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิงคโปร์กับพิพิธภัณฑ์ชุมชน

ในสองตอนแรก ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงโครงการเคหะที่รัฐอุดหนุนตอบโจทย์ของรัฐในการจัดการพื้นที่ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับพลเมือง ในส่วนต่อมา กล่าวถึงบทบาททางสังคมของโครงการเคหะฯ ในการหลอมรวมพลเมืองที่แตกต่างทางเชื้อชาติและศาสนา ที่อาศัยกิจกรรมทางสังคมในชีวิตประจำวันและโครงการการพัฒนาต่างๆ ที่มีระบบตัวแทนในกลุ่มทางการเมือง กลุ่มทางศาสนา ในการขับเคลื่อน นอกจากนี้ โครงการเคหะที่รัฐอุดหนุนทำหน้าที่เป็นฐานเสียดทางการเมืองสำคัญให้กับพรรครัฐบาล ด้วยช่องทางงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ของสภาเมืองและคณะกรรมการในแต่ละระดับที่ลดหลั่นในการบริหารพื้นที่

ในส่วนสุดท้าย ผู้เขียนจะกล่าวถึงการบอกเล่าอดีตเกี่ยวกับการเคหะที่รัฐอุดหนุนในสองบริบทที่แตกต่างกัน ในบริบทแรก การถ่ายทอดเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ เอกสารเผยแพร่ของคณะกรรมการมรดกแห่งชาติ และมุมจัดแสดงเรื่องการเคหะในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิงคโปร์ ภาพของการเคหะในบริบทนี้ฉายานความสำเร็จของรัฐที่แปรเปลี่ยนเมืองบริวารให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัย มีความเป็นระเบียบ และอำนวยความสะดวกให้ผู้คนมีความสุขและทันสมัย ส่วนในบริบทที่สอง การบอกเล่าประสบการณ์ของผู้อาศัยในพื้นที่ ณ พิพิธภัณฑ์ชุมชนในนาม Museum @ My Queenstown ที่เกิดขึ้นจากการทำงานของกลุ่มอาสาสมัครที่เรียกตัวเองว่า My Community กลุ่มคนเหล่านี้สนใจประสบการณ์และความทรงจำของคนเล็กคนน้อย พวกเขาเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกผูกพันของคนในพื้นที่ และจัดแสดงเรื่องราวดังกล่าวด้วยวัตถุสามัญ (mundane objects) ในอาคารตึกแถวของควีนส์ทาวน์ เมืองใหม่รุ่นแรกๆของโครงการการเคหะที่รัฐอุดหนุน

ภาพที่ 4 Museum @ My Queenstown จัดแสดงวัตถุจากการจัดหาและบริจาคจากอดีตผู้อยู่อาศัยและชาวชุมชนในปัจจุบัน ด้วยการดัดแปลงร้านสะดวกซื้อที่เปิดกิจการถึง ค.ศ. 2018 ด้วยเงินจากการระดมทุนของสมาชิกชุมชนและผู้สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มอาสาสมัคร My Community (พิพิธภัณฑ์ชุมชนควีนส์ทาวน์, 2019, ภาพโดยผู้เขียน)

3.1 การเคหะที่รัฐอุดหนุน: ผลงานชิ้นเอกของพรรคกิจประชาชน

ดังที่ได้กล่าวไว้ในในส่วนแรกของบทความ สิ่งโคปรีได้รับการพัฒนาอย่างสูงในช่วงห้าทศวรรษด้วยแนวทางพัฒนานิยม รัฐบาลกำหนดทิศทางเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองและระบบเศรษฐกิจอย่างไรก็ดี ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา รัฐบาลสิงคโปร์ตระหนักว่าความเจริญทางเศรษฐกิจไม่เพียงพอต่อการสร้างความสมัคสมานของพลเมือง แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างสำนึกร่วมโดยอาศัยกลไกทางวัฒนธรรมในการพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) และการเรียนรู้รากเหง้าทางวัฒนธรรมด้วยแบบเรียนทางประวัติศาสตร์ มรดกสถาปัตยกรรม ย่านประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ และกิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรมที่ดำเนินมาควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Benjamin, 2000; Blackburn & Tan, 2015; Gee Kee, 2009; Lou, 1985; National Board of Heritage, 2008; National Ideology of Singaporeans, 1989) เพื่อปลูกฝัง “ความเป็นสิงคโปร์” ที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของคนต่างเชื้อชาติและศาสนา พรรครัฐบาลสามารถสร้างเสถียรภาพทางสังคมจากความวุ่นวายสู่ความสมานฉันท์ และความจำเริญทางเศรษฐกิจโดยวิสัยทัศน์ของผู้นำ จนกล่าวได้ว่า ประวัติศาสตร์หลังเอกราชเปรียบดัง “คำไวพจน์” ของพรรคกิจประชาชน (Chia, 2012, p. 197)

การถ่ายทอดเนื้อหาพัฒนาการการเคหะที่รัฐอุดหนุนในแบบเรียนประวัติศาสตร์ คงใช้เส้นเรื่องเดียวกันนี้ในการกำกับความเข้าใจในอดีตและเมืองที่เป็นระเบียบตามแผนการที่รัฐบาลเป็นตัวละครชูโรงคนสำคัญ เรื่องราวการเคหะเป็นหนึ่งในจักรกลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสิงคโปร์ เพื่อตอบสนองผู้มีรายได้น้อยที่อยู่อาศัย และแก้ปัญหาประชากรที่เพิ่มขึ้นเท่าตัวในกลางทศวรรษ 1950 ในที่สุด เกิดหน่วยงานในการวางแผนคือ คณะกรรมการเคหะและการพัฒนา เมื่อ ค.ศ.1960 ประชากรอาศัยในโครงการเคหะมากขึ้นเรื่อยๆ เรียกได้ว่าโครงการเคหะที่รัฐอุดหนุนแปรเปลี่ยนภูมิทัศน์อย่างสิ้นเชิง ประชากรกลายเป็นพลเมืองในเมืองใหม่ที่มีการวางผังเมืองและใช้ชีวิตในतिकระฟ้า กล่าวโดยรวมแล้ว การเคหะที่รัฐอุดหนุนพลิกโฉมหน้าชีวิตความเป็นอยู่

ลอห์ (Loh Kah Seng) และลี (Lee Si Wei) ชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องของเนื้อหาประวัติศาสตร์เคหะในแบบเรียนที่ถ่ายทอดผ่านมุมมองของรัฐเพียงถ่ายเดียว ตัวอย่างเช่นการใช้ภาพถ่ายเก่า ที่บันทึกสภาพกัมปงแบบดั้งเดิม

ที่ไร้สุขภาพ ভাল สิ่งปฏิภูลที่ถูกทิ้งจากเรือนและบ้านเรือนที่ไร้ระเบียบ ทั้งๆ ที่ภาพถ่ายดังกล่าวนั้นเป็นเพียงชั่วขณะหนึ่ง ภาพนั้นไม่แสดงให้เห็นถึงสัตว์เลื้อยในครัวเรือนที่เป็น “หน่วยกำจัดสิ่งปฏิภูล” ภาพกัมปงในแบบเรียนจึงไร้ผู้คน เพื่อสื่อสารถึงสภาพความไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย นอกจากนี้ ในแบบเรียนยังละเลยมุมมองของผู้คนที่เคยอาศัยในกัมปง และความรู้สึกของผู้คนเหล่านั้น เมื่อต้องจำยอมย้ายไปยังโครงการการเคหะที่รัฐอุดหนุน ความผูกพันระหว่างเพื่อนบ้านนั้นเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ต้นทุนทางเศรษฐกิจต้องเพิ่มสูงขึ้นเพราะไม่สามารถพึ่งพาการผลิตอาหารที่เคยเป็นในสังคมแบบกัมปง รวมถึงระเบียบต่าง ๆ ที่เข้ามาจำกัดการใช้ชีวิตในโครงการเคหะ กล่าวอย่างรวบรัดนั้นคือ แบบเรียนฉายภาพ “ผลสำเร็จ” ของโครงการเคหะที่รัฐอุดหนุนแต่เพียงถ่ายเดียว (Loh & Lee, 2010, pp. 518–521)

ที่ไร้สุขภาพ ভাল สิ่งปฏิภูลที่ถูกทิ้งจากเรือนและบ้านเรือนที่ไร้ระเบียบ ทั้งๆ ที่ภาพถ่ายดังกล่าวนั้นเป็นเพียงชั่วขณะหนึ่ง ภาพนั้นไม่แสดงให้เห็นถึงสัตว์เลื้อยในครัวเรือนที่เป็น “หน่วยกำจัดสิ่งปฏิภูล” ภาพกัมปงในแบบเรียนจึงไร้ผู้คน เพื่อสื่อสารถึงสภาพความไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย นอกจากนี้ ในแบบเรียนยังละเลยมุมมองของผู้คนที่เคยอาศัยในกัมปง และความรู้สึกของผู้คนเหล่านั้นเมื่อต้องจำยอมย้ายไปยังโครงการการเคหะที่รัฐอุดหนุน ความผูกพันระหว่างเพื่อนบ้านนั้นเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ต้นทุนทางเศรษฐกิจต้องเพิ่มสูงขึ้นเพราะไม่สามารถพึ่งพาการผลิตอาหารที่เคยเป็นในสังคมแบบกัมปง รวมถึงระเบียบต่าง ๆ ที่เข้ามาจำกัดการใช้ชีวิตในโครงการเคหะ กล่าวอย่างรวบรัดนั้นคือ แบบเรียนฉายภาพ “ผลสำเร็จ” ของโครงการเคหะที่รัฐอุดหนุนแต่เพียงถ่ายเดียว (Loh & Lee, 2010, pp. 518–521)

ภายในเล่มบรรจุเรื่องราวที่มีเนื้อหาคระซิบ ถ่ายทอดการใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งในอาคารที่อยู่อาศัยในลักษณะต่างๆ ภาพถ่ายประกอบเรื่องนั้นบันทึกชีวิตของผู้คนอย่างมีชีวิตชีวา เหล่าเด็กๆ ในสนามเด็กเล่นที่เปี่ยมด้วยความสุขสันต์ นอกจากนี้ ยังเป็นที่ตั้งห้องสมุดขนาดเล็กสำหรับเด็กๆ บางคนนั่งอยู่บนพื้น บางคนนั่งอ่านกับโต๊ะสำหรับนั่งอ่านตัวน้อย ภาพอีกส่วนหนึ่งบันทึกกิจกรรมของกลุ่มผู้อยู่อาศัยที่ใช้พื้นที่โล่ง บ้างกำลังนั่งพักผ่อนหรือบ้างจับกลุ่มเล่นเกมกระดาน อีกส่วนหนึ่งฉายภาพพิธีศพของคนเชื้อสายจีน และการแต่งงานของคนเชื้อสายมาเลย์ การเฉลิมฉลองในวันตรุษจีน รวมถึงกิจกรรม

ทางวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น การแข่งขันกรรเชียงที่มีราวแขวนกรรเชียงติดกับเพดาน และดารดาชด้วยผู้เป็นเจ้าของที่กำลังสนทนอย่างออกรสกับเพื่อนบ้านในยามเช้าช่วงสุดสัปดาห์ ในอีกส่วนหนึ่ง ภาพถ่ายแสดงการใช้ผนังและเสาในพื้นที่โล่ง เป็นห้องแสดงจิตรกรรมฝาผนังที่มีสีสัน ในโครงการ Community Art Gallery และภาพร้านค้าของจีปาละในชีวิตประจำวัน หรือศูนย์อาหารที่หล่อเลี้ยงปากท้องของผู้อยู่อาศัยในโครงการการเคหะ

นอกเหนือจากเนื้อหาและภาพบรรยากาศที่มีชีวิตชีวาในบริเวณพื้นที่โล่งในอาคาร ส่วนหนึ่งของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์กล่าวถึงคณะกรรมการผู้อยู่อาศัยหรือ Residents' Committees (RCs) “เริ่มเมื่อ ค.ศ. 1978 เพื่อส่งเสริมความเป็นเพื่อนบ้าน ความสามัคคีระหว่างเชื้อชาติ และความแน่นแฟ้นของพื้นที่โครงการเคหะ (HDB heartlands) คณะกรรมการดำเนินการประชุมหรือจัดกิจกรรมอื่น ๆ ให้กับผู้อยู่อาศัย ศูนย์ดังกล่าวตั้งอยู่บริเวณมุมใดมุมหนึ่งในพื้นที่โล่งชั้นล่างอาคารที่อยู่อาศัย เปรียบเสมือน ‘ธรณีประตู’ ให้กับผู้คน (...) ศูนย์กลางคณะกรรมการผู้อยู่อาศัยบางแห่งเป็นสถานที่ที่ได้รับความนิยมของคนหนุ่มสาวในการรวมตัวกันใช้เวลาอ่านหนังสือหรือเล่นเกมกระดาน ชมรายการโทรทัศน์ หรือสำหรับเตรียมกิจกรรมของคณะกรรมการ ทุกวันนี้มีศูนย์คณะกรรมการผู้อยู่อาศัยมากกว่า 500 แห่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่โล่งชั้นล่างอาคารการเคหะทั่วสิงคโปร์” (Tan and Sim 2013, 24–25)

จะเห็นว่าทั้งแบบเรียนประวัติศาสตร์และเอกสารของคณะกรรมการมรดกแห่งชาติ ฉายภาพของโครงการเคหะที่รัฐอุดหนุนที่เป็นภาพความสำเร็จในการจัดสรรที่ดินและสร้างที่อยู่อาศัยให้กับพลเมือง ภาพนั้นสะท้อนถึงผู้คนที่มิ “ชีวิตที่สุขสันต์” ในโครงการการเคหะที่รัฐจัดสรรให้ ภาพดังกล่าวยิ่งชัดเจนในมากขึ้นในมุมจัดแสดงในนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิงคโปร์ ภายหลังจากบูรณะนิทรรศการถาวรในวาระกึ่งศตวรรษในการเฉลิมฉลองเอกราชโดยสมบูรณ์ของสิงคโปร์ ค.ศ. 2015 นิทรรศการยังคงเส้นเรื่องสำคัญที่วางให้จุดเริ่มต้นของประเทศจากตำนาน สู่ช่วงอาณานิคม และมีประสบการณ์ของผู้คนในระบอบอาณานิคม การครอบงำของญี่ปุ่น หลังสงครามในการต่อสู้เพื่อเอกราชและการต่อต้านคอมมิวนิสต์ และความวัฒนาถาวรของประเทศด้วยคุณูปการของคนรุ่นบุกเบิก ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ผลงานโดดเด่นต่างๆ ของรัฐบาลตั้งแต่การพัฒนาให้สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางการผลิตและก้าวสู่

ศูนย์กลางทางการเงิน การพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับพลเมือง การพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน จวบจนการก้าวสู่โลกนครที่สิงคโปร์พยายามแสดงบทบาทในเวทีโลก (Kong & Yeoh, 2003; ชิวสิทธิ์ บุญเกียรติ, 2562)

กล่าวเฉพาะส่วนการจัดแสดงที่เกี่ยวข้องกับการเคหะที่รัฐอุดหนุน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สิงคโปร์ กำหนดพื้นที่ส่วนหนึ่งในรูปแบบของการจำลองยูนิทในโครงการการเคหะ ในหัวข้อเรื่อง Building A Home โดยใช้คำกล่าวของอดีตนายกรัฐมนตรีลีควอนยิววรรคหนึ่ง “หากทุกคนครีมีบ้านของตนเอง...” และมีใจความสำคัญของการพัฒนาที่อยู่อาศัยของพลเมืองไว้ว่า

เมื่อสิงคโปร์เข้าสู่ทศวรรษ 1970 ด้วยสภาพเศรษฐกิจที่มั่นคงรายได้เฉลี่ยสูงมากขึ้น และสภาพความเป็นอยู่ได้รับการพัฒนา ก่อนหน้านั้นหลายทศวรรษ ประชาชนขาดแคลนที่อยู่อาศัยและสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก คณะกรรมการเคหะและการพัฒนาได้รับการจัดตั้งขึ้น เมื่อ ค.ศ. 1960 เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในระยะเริ่มแรกนั้น คณะกรรมการฯ ให้ความสำคัญกับการสร้างอาคารสูงที่เรียบง่ายและแบบมาตรฐานเพื่อตอบสนอง ความต้องการของครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ให้สามารถเช่าได้

ในช่วงทศวรรษ 1970 คณะกรรมการเน้นการพัฒนาคุณภาพของอาคารที่อยู่อาศัยและอาณาบริเวณโดยรอบ ทั้งขนาดยูนิทที่ใหญ่มากขึ้นและได้รับการออกแบบที่ดีขึ้น รวมถึงร้านค้า โรงเรียน ศูนย์อาหาร ผู้คนย้ายจากบ้านและกัมปงเข้าอาศัยในโครงการการเคหะของรัฐ ในช่วง ค.ศ. 1980 ประชากรร้อยละ 67 อาศัยในโครงการการเคหะสูงกว่าในช่วง ค.ศ. 1965 ที่มีเพียง ร้อยละ 25 และนับตั้งแต่ ค.ศ. 1968 พลเมืองสิงคโปร์ใช้เงิน จากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพในการเช่าซื้อที่อยู่ของตนเองตาม ระเบียบการเคหะที่รัฐอุดหนุน การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย กลายเป็นความจริงสำหรับหลายครอบครัว (National Museum of Singapore, 2015)

การจัดแสดงในส่วนนี้อาศัยการจำลองระเบียบของยูนิตในโครงการ การเคหะในทศวรรษ 1970 บานประตูที่เป็นกรงเหล็กสองบานเล็กเปิดออก และ เชื้อเชิญให้ผู้ชมเข้าสู่พื้นที่ด้านใน สิ่งที่มีปะทะตรงหน้าผู้ชมภายในยูนิตจำลองคือ มุมครัวจำลองที่มีเครื่องเรือนตามยุคสมัยทั้งตู้เก็บสิ่งของตั้งพื้นและตู้แขวนผนัง และเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น ตู้เย็นสองฝาที่มีขอบมน หม้อหุงข้าว ตู้อบความร้อนที่ใช้ไฟฟ้า เตากาซสามหัวที่มีเตาอบอยู่ข้างล่าง กัดม้น้ำหนักหวัด เครื่องปั่นน้ำผลไม้ ส่วนพื้นนั้นปูด้วยกระเบื้องตาเล็กรูปเรขาคณิตสีขาวสลับดำ แอนเจลิตา เตียว (Angelita Teo) ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิงคโปร์ กล่าวไว้ในบทความส่วนหนึ่งว่า

ผู้ชมคนหนึ่งใช้คำว่า ‘nostalgia overload’ [ช่างย้อนยุคอะไรเช่นนี้] เพื่อพรรณนาถึงประสบการณ์ของตนเอง เช่นเดียวกับอีกหลาย ๆ เสียงที่สะท้อน ‘เราเคยมีเครื่องใช้แบบนี่ที่บ้าน’ และ ‘แม่ของฉันคงใช้เครื่องใช้แบบนี้’ ขณะที่ภัณฑารักษ์ไม่ได้ตั้งใจจำลองบรรยากาศภายในยูนิตที่อยู่อาศัยช่วงทศวรรษ 1970 แต่กลับสร้างให้ผู้ชมรำลึกอดีต โดยเฉพาะผู้ชมที่เป็นคนท้องถิ่น

ภาพหลาย ๆ ภาพจากนิตยสาร Our Home ที่จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการการเคหะฯ ในทศวรรษ 1970 ถึงกลางทศวรรษ 1980 เป็นหลักฐานอ้างอิงในการเลือกโทนสีให้สอดคล้องกับยุคสมัย รวมถึงการเลือกกระเบื้องที่ลวดลายสอดคล้องกัน การจัดแสดงจึงเปรียบเสมือน ‘ฉากละคร’ ที่ผู้ชมเป็น ‘ตัวละคร’ ที่เคลื่อนที่อย่างเป็นอิสระ และย้อนกลับไปไกลเวลา สร้างปฏิสัมพันธ์กับบรรยากาศและถ่ายภาพกับฉากนั้น ฉากจึงทำหน้าที่สร้างความสมจริงในอดีต (past reality) พื้นที่จำลองยูนิตในการเคหะเชื้อเชิญให้ผู้ชมเข้าใจประวัติและความหมาย (Teo 2016, 22–23)

นอกเหนือจากฉากจำลองที่ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานฯ กล่าวถึงในฐานะพื้นที่เปิดให้กับผู้ชมรำลึกอดีตแล้ว มีภาพประกอบจากนิตยสารแสดงหญิงในชุดเดรสลายดอกยืนริมน้ำให้กับลูกชายตัวน้อยหน้าตู้เย็น และมีข้อความว่า “ผลิตภัณฑ์แห่งยุคสมัยสำหรับครัวเรือนในทศวรรษ 1970 คือตู้เย็น” ผู้ชมสามารถชมและฟังบทสัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์ในการย้ายจากบ้านสู่อาคารการเคหะทศวรรษ 1970 ตัดสลับกับภาพถ่ายการเคหะและกิจกรรมทางสังคมในอดีตจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติและนิตยสาร Our Home เพื่อให้ผู้ชมเรียนรู้สภาพเมืองใหม่ในอดีต

เห็นได้ว่าเนื้อหาในแบบเรียน เอกสารของคณะกรรมการมรดกแห่งชาติ และการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิงคโปร์ ต่างบอกเล่าประวัติการเคหะที่รัฐอุดหนุน ด้วยการชี้ชวนให้เห็นบทบาทของหน่วยงานรัฐในการแก้ปัญหาและจัดสรรที่อยู่อาศัยให้กับพลเมือง คุณภาพชีวิตที่แตกต่างของพลเมืองสิงคโปร์ที่เคยอยู่ตึกแถวแออัดในเมืองชั้นในหรือกัมปงที่ไร้ระเบียบนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ความทันสมัยและความมีระเบียบกลายเป็นภาพลักษณ์ของสิงคโปร์หลังอาณานิคมที่เป็นจริงได้ด้วยวิสัยทัศน์ของผู้นำ ความสุขสมและความเชื่อมั่นของผู้คนกับโครงการการเคหะได้รับการคัดสรรและนำเสนอ กลายเป็นภาพสำเร็จและมรดกทางประวัติศาสตร์ที่ชนรุ่นหลังควรเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นได้ด้วยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ แม้จะมี “เสียง” และภาพของคนเล็กคนน้อยปรากฏในสื่อ นับเป็นการสำคัญกับความสำเร็จที่มีรัฐเป็น “ไวทยาการ” ที่ควบคุมทวงทำนองที่บรรเลงให้สอดประสานกัน

3.2 Museum @ My Queenstown: ความทรงจำร่วมของคนสามัญ

จากเรื่องเล่าการเคหะที่รัฐอุดหนุนโดยหน่วยงานภาครัฐ ผู้เขียนจะนำเสนอเรื่องราวการเคหะจากมุมมองของกลุ่มคนที่รวมตัวกันเพื่อบันทึกประสบการณ์และความทรงจำของคนในเมืองใหม่ที่เรียกตัวเองว่า My Community เกิดจากการรวมตัวของภาคประชาสังคมในสิงคโปร์ ที่แสดงตัวตนในฐานะองค์กรที่บันทึกความทรงจำทางสังคม ให้ความสำคัญกับชีวิตคนสามัญ และผลักดันการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัฒนธรรมและมรดกในควีนส์ทาวน์ (My Community, 2018, p. 3) ควีนส์ทาวน์จัดตั้งขึ้นในช่วงเปลี่ยนผ่านจากกองทุนพัฒนาสิงคโปร์ (SIT) คณะกรรมการการเคหะและพัฒนา

(HDB) เมืองใหม่แห่งนี้ได้รับการริเริ่มและวางแผนในช่วงปลายทศวรรษ 1950 ในความรับผิดชอบของกองทุนพัฒนาสิงคโปร์ แต่แล้วเสร็จโดยสมบูรณ์ในทศวรรษ 1970 เมื่อการเคหะอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการการเคหะฯ (Tan 2014) กล่าวได้ว่าควินส์ทาวน์ที่ตั้งชื่อตามสมเด็จพระราชินีอลิซาเบธที่ 2 แห่งสหราชอาณาจักรในวาระฉลองการครองราชย์เมื่อวันที่ 27 กันยายน ค.ศ.1953 เป็นเมืองบริวารแห่งแรก (first satellite town) ของสิงคโปร์ เมืองใหม่ที่มีหน่วยงานสำคัญพร้อมสรรพเพื่อตอบสนองแผนพัฒนาเมืองใหม่ ทั้งโรงเรียนอาชีวะแห่งแรก เมื่อ ค.ศ.1956 และสถาบันโพลิเทคนิค ค.ศ. 1963 และโรงงานและสถาบันฝึกอาชีพ ค.ศ.1965 รวมถึงห้องสมุดชุมชน ศูนย์กีฬาและสันทนาการ และโรงเรียนสำหรับเด็กพิเศษแห่งแรก ค.ศ.1970 (My Community, 2019, p. 5) คณะกรรมการมรดกแห่งชาติเล็งเห็นความสำคัญของควินส์ทาวน์ในฐานะเมืองใหม่แห่งแรกที่ตั้งจัดตั้ง เริ่มจัดพิมพ์หนังสือ “สิบเรื่องเล่า ควินส์ผ่านกาลเวลา” ค.ศ. 2007 นับเป็นสารตั้งต้นที่ผู้คนให้ความสำคัญประวัติเมืองใหม่ และบันทึกความทรงจำของคนในพื้นที่ จากนั้น มีการจัดพิมพ์เส้นทางสำรวจควินส์ทาวน์ในปีต่อมา ที่เน้นอาคารทางศาสนาและความเชื่อของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ อาคารหน่วยงานราชการ และอาคารที่อยู่อาศัยแห่งแรก ๆ ที่สร้างขึ้นทศวรรษ 1960 (Low et al., 2007)

ภาพที่ 5 การจัดแสดง “สิ่งธรรมดาสามัญ” ที่กลายเป็นมรดกของควินส์ทาวน์ ป้ายชื่อร้านดินยักกิจการที่เคยเปิดกิจการ ณ สถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ ป้ายไฟนีออนและพินโบว์ลิงของศูนย์รวมความบันเทิง “ควิน” ไทโรต์คนขาวดำที่ผลิต ณ โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมยุคบุกเบิก (พิพิธภัณฑ์ชุมชนควินส์ทาวน์, 2019, ภาพโดยผู้เขียน)

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน สมาชิกผู้ร่วมก่อตั้ง My Community เริ่มถ่ายทอดเรื่องราวของควีนส์ทาวน์และบุคคลต่างๆ ในบล็อกบนสื่อสังคมออนไลน์ และจัดกลุ่มตระเวนเที่ยวชมสถานที่หลายแห่งเรียกได้ว่าเป็นเส้นทางสำรวจมรดก (heritage trail) (Yong 2014) กิจกรรมได้รับความสนใจและกลุ่ม My Community ได้รับการเชิญชวนให้ทำงานร่วมกับศูนย์ชุมชนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับมรดก ด้วยสมาชิกจิตอาสาที่เป็นคนรุ่นใหม่ กิจกรรมที่จัดนั้นมีความหลากหลายและสร้างความสนใจให้กับสื่อมวลชน และกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นให้กับคนสิงคโปร์เรียนรู้เกี่ยวกับเมืองควีนส์ทาวน์ รวมถึงการจัดงานประชุมประจำปีว่าด้วยมรดกควีนส์ทาวน์ตั้งแต่ ค.ศ. 2013 ในปีเดียวกันนั้น เกิดงานสัปดาห์เฉลิมฉลองครบรอบ 60 ปีเมืองใหม่ (Tan 2018, 14) ในปีต่อมา My Community วางแผนการฟื้นฟูมรดกของเมืองเพื่อรวบรวมความทรงจำ วัตถุสิ่งของ และพัฒนากิจกรรมเป็นระยะๆ ในการบันทึกพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของควีนส์ทาวน์ ตัวอย่างของวัตถุที่หาหรือได้รับบริจาค ได้แก่ ป้ายไฟนีออนที่เคยเป็นของร้านค้า ฟินโบว์ลิ่งจากศูนย์โบว์ลิ่งก่อนการรื้อถอน รวมถึงสิ่งของที่รำลึกคืนวันของผู้อาศัยในเมืองควีนส์ทาวน์แห่งนี้ (My Community, 2018, p. 21) รวมถึงการรวบรวมภาพถ่าย บันทึกประวัติศาสตร์คำบอกเล่า และสิ่งของกว่าห้าสิบล้าน รวมถึงการระดมทุนเงินจากผู้อยู่อาศัยและองค์กรต่างๆ ในเมืองควีนทาวน์มากกว่า 250,000 เหรียญสิงคโปร์ (My Community, 2019, p. 2) สิ่งเหล่านี้กลายเป็นสิ่งจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชน ควีนส์ทาวน์

นอกจากนี้ ยังมีการจัดงานเลี้ยงอำลาผู้อาศัยในตาลิงฮัลด์ (Taling Halt) ซึ่งเป็นกลุ่มอาคารของควีนส์ทาวน์ที่ถูกรื้อถอนจากโครงการการพัฒนาใหม่ เมื่อ ค.ศ. 2015 ผู้ที่เคยอยู่อาศัยและต้องออกจากตาลิงฮัลด์ หนึ่งปีก่อนหน้านั้นเพื่อเตรียมการสำหรับการรื้อถอน รวมถึงผู้สนใจอื่นๆ ได้กลับมารวมตัวกันและสัมผัสกับบรรยากาศของโครงการเคหะรุ่นแรก สำหรับผู้ที่เคยอยู่อาศัยนับเป็นวาระหวนรำลึกคืนวันที่พวกเขาเคยใช้ชีวิตในอาคารแห่งนี้ กิจกรรมประกอบด้วยการฉายภาพยนตร์ การแสดงดนตรี การออกร้าน นับเป็นวาระอำลาอาคารทั้งแปดหลังที่ได้รับผลกระทบจากการรื้อถอน และปิดฉากชีวิตของย่านที่เคยคุ้นเคย พร้อมๆ กับความรู้สึก “ใจหาย” ของผู้ที่เคยอยู่อาศัย (Tan 2018, 15) นับได้ว่ากลุ่มจิตอาสา My Community เป็นตัวกลางสำคัญในการขับเคลื่อนให้ผู้คนเห็นความสำคัญของอาคารประวัติศาสตร์ และสื่อสาร

ยังหน่วยงานภาครัฐให้เล็งเห็นความสำคัญของผู้อยู่อาศัย ดังเช่น ค.ศ.2014 กลุ่มอาสาสมัครนครรังคีให้ภาครัฐอนุรักษ์อาคารในโครงการการเคหะสองแห่ง และพยายามผลักดันให้เกิดสภามรดกควีนส์ทาวน์ที่ประกอบด้วยตัวแทนผู้อยู่อาศัย ภาคธุรกิจในพื้นที่ ประชาสังคม และตัวแทนของรัฐบาล ที่ร่วมกันตัดสินใจประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมรดก เช่น การรักษาหรือพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่กำลังถูกคุกคามหรือการให้ข้อเสนอการอนุรักษ์พื้นที่ที่ทรงคุณค่า (Tan 2018, 16) ผลงานที่เป็นรูปธรรมและสะท้อนถึงการทำงานอย่างต่อเนื่องนั้นคือ พิพิธภัณฑ์ชุมชน Museum @ My Queenstown ที่เปิดอย่างเป็นทางการเมื่อ ค.ศ. 2019

ภาพที่ 6 การจัดแสดงที่เน้นเรื่องเล่าและสิ่งของที่ได้รับการบริจาคหรือจัดหา (ถ่ายจากด้านในพิพิธภัณฑ์ออกสู่ด้านนอก) ทางซ้ายมือของภาพ แผนที่เมืองควีนส์ทาวน์และป้ายอธิบายประวัติการก่อตั้งเมืองใหม่ยุคบุกเบิกควีนส์ทาวน์ (พิพิธภัณฑ์ชุมชนควีนส์ทาวน์, 2019, ภาพโดยผู้เขียน)

Museum @ My Queenstown ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยกลุ่มอาสาสมัครของ My Community ณ ร้านสะดวกซื้อที่เคยเป็นกิจการครอบครัวแซ่ฮ้ง ในนาม “ถิ่นฮั่ว” (Thin Huat) ที่มีอายุกว่าห้าทศวรรษ ร้านค้าเปิดกิจการมาตั้งแต่การก่อตั้งควีนส์ทาวน์ที่ขายสินค้าจิปาถะ ตั้งแต่เครื่องในครัวเรือนและมะพร้าวน้ำหอม แต่ด้วยการแข่งขันร้านสะดวกซื้อประเภทเฟรนไชส์และต้นทุนสินค้าต่างๆ ที่สูงมากขึ้น จึงส่งผลให้กิจการดังกล่าวนั้นปิดตัวลงเมื่อ

เดือนเมษายน ค.ศ. 2018 ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของกิจการ สมาชิกในชุมชนตอลิงฮัลด์ต่างมาถ่ายภาพความทรงจำร่วมกับเจ้าของกิจการ (My Community, 2019, p. 1) ด้วยเหตุนี้ กลุ่มอาสาสมัครและสมาชิกในควีนส์ทาวน์เห็นพ้องต้องกันว่าในการสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนของควีนส์ทาวน์นับเป็นสถานที่สำคัญในการรักษาความทรงจำของผู้อยู่อาศัย ร่วมกันตีความ ตีกรอง และสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ ดังที่ยัง (Kwek Li Yong) ผู้ก่อตั้งกลุ่ม My Community กล่าวไว้ “พิพิธภัณฑ์เล่าเรื่องราวของคนสามัญ และทำให้ความทรงจำร่วมเหล่านี้ดำรงอยู่ สิ่งธรรมดาสามัญร้อยความทรงจำของผู้คนและเชื่อมเป็นเครือข่ายชุมชน ฉะนั้นพิพิธภัณฑ์เป็นภาพแทนของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจการ ศาสนสถาน ที่รวมศรัทธาของผู้คน นักการเมืองและผู้อาศัย ต่างร่วมบันทึกและอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ที่มีนัยสำคัญทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้” (My Community, 2019, p. 1)

ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ วิกเตอร์ในฐานะอาสาสมัครของ My Community ผู้มีบทบาทสำคัญในการออกแบบพิพิธภัณฑ์ มิได้ต้องการให้พิพิธภัณฑ์ชุมชนเป็นเพียงสถานที่เก็บรักษาอดีตของผู้อยู่อาศัย แต่ต้องการให้เป็นสถานที่ที่กระชับความสัมพันธ์ของสมาชิกในย่านและชุมชน จึงใช้หลักการการออกแบบเน้นการร่วมกันคิด (design thinking principles) ที่ให้สิ่งจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ฉายให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิมในควีนส์ทาวน์ ผู้ที่มาตั้งครอบครัวใหม่ นักท่องเที่ยว เพื่อให้การจัดแสดงนั้นสามารถตอบโจทย์อัตลักษณ์ที่หลากหลาย เรียกได้ว่าเป็นความพยายามในการฟื้นฟูจิตวิญญาณของความเป็นกัมปงโนคราบของ “เมืองใหม่” (Liaw, 2019) กล่าวโดยรวมนั่นคือพิพิธภัณฑ์ในร้านค้าถิ่นฮั่ว จึงเป็นศูนย์กลางศิลปะและมรดกชุมชน ศูนย์จดหมายเหตุ ศูนย์โบราณคดีชุมชน (community archaeology centre) และพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการถาวรและหมุนเวียน รวมถึงสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรมของกลุ่มศิลปะและมรดกต่างๆ ที่ต่างมาใช้งานร่วมกัน (My Community, 2019, p. 2) พื้นที่ชั้นล่างจัดแสดงวัตถุและเรื่องเล่าด้วยสื่อมีเดียที่ไม่ซับซ้อน โดยผู้ชมสามารถชมสิ่งจัดแสดงและอ่านป้ายบรรยาย หรือฟังบางตอนของเสียงสัมภาษณ์ของวัตถุต่างๆ ส่วนพื้นที่ชั้นสองจัดเก็บภาพถ่ายเก่าและวัตถุที่ไม่ได้จัดแสดงที่ได้รับบริจาคจากสมาชิกชุมชนและองค์กรต่างๆ ของควีนส์ทาวน์

ภายในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงสิ่งธรรมดาสามัญ แต่มีความหมายสำหรับสมาชิกชุมชนควีนส์ทาวน์ ดังเช่น แผนที่ผังเมืองควีนส์ทาวน์ที่ออกแบบแล้วเสร็จโดยกลุ่มทำงานเมืองใหม่ของกองทุนพัฒนาสิงคโปร์ เมื่อ ค.ศ.1958 แนวคิดดั้งเดิมในการสร้างเมืองใหม่เกิดจากรายงานของคณะกรรมการเกาะ ค.ศ. 1947 ที่ระบุปัญหาที่อยู่อาศัยหนาแน่นในเมืองชั้นใน ที่ต้องการพัฒนาให้เมืองใหม่แต่ละแห่งประกอบด้วยบริเวณที่อยู่อาศัย แหล่งโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งหน่วยงานการเคหะสมัยอาณานิคมระบุว่า “ควีนส์ทาวน์จะมีอัตลักษณ์ของเมืองที่เป็นของตนเอง ที่ก่อปรด้วยความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง” (My Community, 2019, p. 6)

โทรทัศน์ชนิดขาว-ดำ ที่มีจอโค้งมนในตู้ที่มีขาตั้ง ซึ่งได้รับการผลิตในนิคมอุตสาหกรรมตาลิงฮัลด์ นิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกขนาด 20 เอเคอร์เป็นที่ตั้งโรงงาน 38 แห่ง นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการผลักดันให้สิงคโปร์เข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมโลก ตาลิงฮัลด์ได้รับการคัดเลือกให้เป็นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรม เนื่องจากตำแหน่งที่ใกล้กับเส้นทางรถไฟบนเส้นทางสายมลายู และเป็นศูนย์รวมแรงงานที่ป้อนเข้าสู่สายการผลิต เช่นเดียวกับกล่องช็อกโกแลตยี่ห้อฮอนแวนฮุนเซนที่ผลิตโดยบริษัทเซงฮู (Sheng Huo) ซึ่งได้รับการบริจาคจากเคลวิน โลว์ (Calvin Low) อดีตผู้เคยอาศัยในย่านควีนทาวน์ที่ระบุว่า “โรงงานช็อกโกแลตเริ่มการผลิตเมื่อ ค.ศ.1964 ในแต่ละวันโรงงานปล่อยกลิ่นช็อกโกแลตที่เฝ้าฝันไปทั่วย่านอย่างน้อยสองครั้ง” ป้ายกิจการร้านค้าถิ่นฮัว ซึ่งเป็นเคยเป็นร้านค้าสะดวกซื้อประจำย่าน ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้

ป้ายไฟนีออน “女皇” (ในภาษาจีนแปลว่า ราชนี) ศูนย์ความบันเทิงโบว์ลิงและโรงภาพยนตร์ที่เคยได้รับความนิยมในทศวรรษ 1980 และ 1990 ประกอบด้วยโรงภาพยนตร์ สถานที่เล่นโบว์ลิง เล้าจันสำหรับนั่งดื่ม ร้านอาหารและร้านค้าย่อย รวมถึงพินโบว์ลิง ประกอบการจัดแสดง ด้วยเรื่องเล่าที่บอกถึงการบันทึกคะแนนแบบป้ายกระดาษ ในทศวรรษ 1970 ก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นป้ายคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ในทศวรรษ นอกจากนี้ ยังมีป้ายชื่อถนนและอาคารโครงการเคหะต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นรุ่นแรก ๆ ป้ายชื่อเหล่านี้บอกเล่าถึงลักษณะของอาคารการเคหะในระยะแรก ๆ อาทิเช่น 39 FORFAR HOUSE สร้างขึ้นโดยกองทุนพัฒนาสิงคโปร์ และเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 1956 อาคารดังกล่าวประกอบด้วยที่อยู่อาศัย 106 ยูนิตและ

ร้านค้า 4 ร้าน โดยมีการติดตั้งลิฟต์ที่มีความเร็วสูง โดยใช้เวลาเพียง 45 วินาที เพื่อถึงชั้นบนสุดของอาคาร ส่วนการออกแบบอาคารนั้นมีลักษณะซิกแซกให้เหมาะสมกับการต้านแรงลม มีระบบสุขาภิบาลที่ทันสมัย แต่ละยูนิตมีห้องน้ำในตัว โดยใช้การปั้มน้ำขึ้นสู่ถังกักเก็บน้ำชั้นตาดฟ้าและจ่ายน้ำให้แก่ผู้อยู่อาศัยด้วยแนวโน้มถ่วง

จะเห็นได้ว่า Museum @ My Queenstown ได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มอาสาสมัคร My Community ที่ทำงานร่วมกับอดีตผู้อยู่อาศัย สมาชิกในปัจจุบัน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในเมืองควีนส์ทาวน์ และถ่ายทอดความทรงจำและประสบการณ์ของบุคคล สิ่งธรรมชาติสามัญได้รับการบริจาคและเก็บรักษา สิ่งสามัญเหล่านี้กลายเป็นมรดกเพื่อถ่ายทอดมุมมอง ความรู้สึก และความผูกพันของผู้คนในพื้นที่ ขณะเดียวกัน สิ่งจัดแสดงและเนื้อหาเองขับเคลื่อนให้เห็นบทบาทของหน่วยพัฒนาเมืองในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมือง และเศรษฐกิจของประเทศที่ปรับเปลี่ยนจากเมืองท่าสู่เมืองอุตสาหกรรมในระบบการผลิตโลก อย่างไรก็ตาม กระบวนการมรดกและพัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองใหม่รุ่นบุกเบิก (ageing New Towns) สะท้อนบทบาทของสมาชิกชุมชนและอาสาสมัคร และความพยายามในการบันทึกความทรงจำของเวลาและสถานที่ด้วยเรื่องเล่าของปัจเจกบุคคล

ภาพที่ 7 39 FORFAR HOUSE เคยเป็นอาคารที่อยู่อาศัยที่สูงที่สุด และสร้างขึ้นโดยกองทุนพัฒนาสิงคโปร์ และเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 1956 อาคารดังกล่าวประกอบด้วยที่อยู่อาศัย 106 ยูนิตและร้านค้า 4 ร้าน ปัจจุบันรื้อถอนเพื่อการก่อสร้างโครงการการเคหะใหม่ ภาพวาดแสดงลักษณะอาคารเดิมที่ได้รับการออกแบบเพื่อต้านแรงลม (พิพิธภัณฑ์ชุมชนควีนส์ทาวน์, 2019, ภาพโดยผู้เขียน)

3.3 มรดกวิสาสะ (heritage as dialogue)

ภาพลักษณ์การเคหะที่รัฐอุดหนุนในสิงคโปร์สะท้อนให้เห็นความสำคัญของหน่วยงานพัฒนาเมืองที่มีอาจปฏิเสธได้ การวางผังเมือง การกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์ การออกแบบและความเปลี่ยนแปลงของอาคารที่อยู่อาศัยในแต่ละรุ่นนั้นได้รับการกำหนดโดยองค์กรของรัฐบาล ภูมิทัศน์ของสิงคโปร์เปลี่ยนแปลงอย่างมากในระยะห้าทศวรรษหลังเอกราช เมืองใหม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีถนนและการคมนาคมสาธารณะที่เชื่อมโยงเองใหม่กับเมืองชั้นใน การอยู่อาศัย การใช้ชีวิต และการดำเนินกิจวัตรประจำวันของผู้คน ปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะทางกายภาพของเมืองที่เปลี่ยนแปลง

ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิงคโปร์ การจัดแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับเมืองใหม่ยุคบุกเบิกขับเน้นบทบาทและความสำเร็จของรัฐบาลในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยให้กับพลเมือง และชีวิตที่ทันสมัย ด้วยฉากการจัดแสดงที่ภัณฑารักษ์เรียกว่า “การจัดแสดงแบบนาฏกรรม” (theatrical setting) ที่ไม่ใช่ความจริงใจในการจำลองสภาพภายในครัวเรือนของโครงการเคหะ แต่กลับกระตุ้น “ต่อม” ความรู้สึกร่วมของผู้ชม ด้วยการคัดสรรเครื่องเรือนและเครื่องใช้ในครัวเรือนของยุคสมัย จึงกล่าวได้ว่าการสร้างความเป็นมรดกแบบ “บนลงล่าง” นั้น ฉายมุมมองของรัฐด้วยการคัดสรรเหตุการณ์ บุคคล และสิ่งจัดแสดง ที่สอดคล้องกับภารกิจ วิสัยทัศน์ และเป้าประสงค์ของสถาบันทางการในการพัฒนาประเทศ

อย่างไรก็ดี ทูนบริดจ์แอสเวิร์ธ (Tunbridge & Ashworth, 1996, p. 20) ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการมรดกนั้นเป็นอัตวิสัย และเป็นกระบวนการคัดสรรและสามารถเกิดรอยปริแยกมรดก (heritage dissonance) ในทุกกระบวนการตีความต่างใช้การกะเกณฑ์และการให้ความหมาย “มรดกของใครบางคน และจึงไม่ใช่ตรรกะของใครคนอื่น” ขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่ม My Community ก่อตัวขึ้น แม้จะไม่ใช่การต่อกับเรื่องเล่าหลักของสถาบันทางการ แต่เป็นเสียงสะท้อนต่อแผนการฟื้นฟูเมือง (urban redevelopment) อยู่ในที่ การสร้างเรื่องเล่าแบบจุลภาค (micro-narrativisation) อาศัยคำบอกเล่าของปัจเจกบุคคล ภาพถ่ายเก่า หรือสิ่งธรรมดาสามัญ แต่เก็บจำประสบการณ์ส่วนบุคคลที่นำมาสู่ความทรงจำร่วม (personalised collective memory) ดังที่แฮร์สันชี้ให้เห็นว่ามรดกนั้นเป็นกระบวนการโต้ตอบ (dialogical process) ที่ผุดเกิดจาก “ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งของ สถานที่ และการปฏิบัติ”

(Harrison, 2013, p. 229) มนุษย์จึงมิใช่บ่อเกิดในกระบวนการมรดกแต่เพียงผู้เดียว หากแต่มีองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ร่วมในกระบวนการด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับ “สิ่งของ” [รวมถึงสถานที่] ต่างทำงานร่วมกัน อดีตจึงปรากฏร่างในปัจจุบัน และนี่เองคือสิ่งที่ก่อตัวเป็นมรดก ฉะนั้น มรดกจึงเป็น “กายภาพและไม่ใช่กายภาพ ที่แฝงฝังในกาย ในวัสดุ กระทั่งในสำนึกและปรากฏขึ้น” (Harrison & Rose, 2010, p. 266)

เรื่องเล่าจากประสบการณ์และความทรงจำที่ได้รับการบันทึก ได้ให้สัมผัสกับกลุ่มคนเล็กคนน้อย และพยายามชี้ชวนให้นักพัฒนาและวางแผนเมือง มองเห็นความสำคัญของผู้คนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น สำหรับต้นแล้ว การพัฒนาการเคหะที่รัฐอุดหนุนด้วยการสร้างใหม่หรือการปรับปรุง จึงไม่ควรเน้นเพียง “hardware” (สิ่งที่เป็นกายภาพ) จากการออกแบบและสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ให้สนใจ “heartware” (สิ่งที่เป็นความรู้สึกนึกคิด) ไว้ในกรอบของการวางแผนพัฒนาและสร้างความเห็นพ้องร่วม (Tan 2018, 17) ของผู้ที่อยู่และใช้ชีวิต หรือจะเข้ามาอาศัยในอนาคตด้วย

เมืองใหม่พิสูจน์ให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมือง ระหว่างเมืองกับผู้คนที่ดำเนินชีวิต ระหว่างผู้คนกับผู้คน ระหว่างเวลากับสถานที่ และระหว่างสิ่งที่เป็นกายภาพกับสิ่งที่เป็นนามธรรม ต่างพันเกี่ยวและโต้ตอบกัน แม้เมืองใหม่ก่อตัวและเกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐ แต่ตลอดระยะเวลาการพัฒนาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เมืองใหม่เป็นทั้งโครงการพัฒนา แหล่งสร้างความชอบธรรมทางการเมือง อาณาบริเวณที่บ่มเพาะความเป็นพลเมืองและความสมานฉันท์ระหว่างสมาชิกชุมชน รวมทั้งบ่อเกิดการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนพลวัตที่โต้ตอบระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เกิดเป็นข่ายใยทางสังคมที่ต่างมีส่วนในการนิยามความหมายมรดกวัฒนธรรม และความเป็นชุมชนของเมือง

ภาพที่ 8 เสียงบันทึกคำบอกเล่าประสบการณ์และความทรงจำของผู้คนในควีนส์ทาวน์ คำบอกเล่าได้รับการบันทึกพร้อมกับการสะสมภาพถ่ายเก่าจากสมาชิกชุมชน และจัดเก็บไว้บนชั้นสองของพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นศูนย์รวมศิลปะและมรดกชุมชน (พิพิธภัณฑ์ชุมชนควีนส์ทาวน์, 2019, ภาพโดยผู้เขียน)

คำถามต่อเนืองนั้นคือ กลุ่มคนรุ่นใหม่ของสิงคโปร์ที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และใช้ศักยภาพของตนในการทำงานในบริษัทข้ามชาติ หรือในต่างประเทศนั้น ยังคงมีแนวคิดในการ “ลงหลักปักฐาน” ด้วยการครอบครองกรรมสิทธิ์ในการเคหะที่รัฐอุดหนุนอยู่หรือไม่ ในช่วงสองทศวรรษนี้ ทางการสิงคโปร์พยายามผลักดันให้ประเทศก้าวสู่การเป็นโลกนคร (global city) และโอปอร์บลูมเมืองโลก (cosmopolitans) โดยเฉพาะกลุ่มคนต่างชาติที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (foreign talents) ในอีกทางหนึ่ง พลเมืองสิงคโปร์รุ่นใหม่เองพร้อมที่จะก้าวสู่การเป็นพลเมืองโลก และแสวงหาโอกาสในการทำงานในต่างประเทศเช่นกัน การสร้างชาติกับความภักดีของพลเมืองกับประเทศที่มีอายุกึ่งศตวรรษเช่นสิงคโปร์จะอยู่ในจุดสมดุลอย่างไร ในห้วงเวลาที่เส้นแบ่งพรมแดนของประเทศนั้นวันยิ่งพร่าเลือนอยู่ทุกขณะ จากวันนี้สู่กาลข้างหน้า การเคหะที่รัฐอุดหนุนในสังคมสิงคโปร์ จะสามารถเป็นบ้านหลอมพลเมืองตามความตั้งใจของรัฐบาล และยังส่งเสริมความแน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกในชาติได้มากน้อยเพียงใด เหล่านี้ล้วนเป็นคำถามปลายเปิดในการแสวงหาคำตอบในวาระต่อไป

อ้างอิง

- ชีวสิทธิ์ บุญเกียรติ. (2562). “การก่อรูปและการเปลี่ยนแปลงความหมายของ พิพิธภัณฑ์สถาน: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์ จากยุคอาณานิคมสู่การสร้างชาติ.” วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 38 (1): 51–81.
- Benjamin, G. (2000). The Cultural Logic of Singapore’s “Multiracialism.” In O. J. Hui, T. C. Kiong, & T. E. Ser (Eds.), *Understanding Singapore Society* (2nd ed., pp. 65–85). Times Media Private Limited.
- Blackburn, K., & Tan, P. H. A. (2015). The Emergence of Heritage Conservation in Singapore and the Preservation of Monuments Board (1958–76). *Southeast Asian Studies*, 4(2), 341–364.
- Bocquet, D. (2015). Living in Singapore: Housing Policies between Nation Building Processes, Social Control and the Market. *TERRITORIO*, 74, 35–43. <https://doi.org/10.3280/TR2015-074006>
- Chang, H.-J. (2010). How to do a developmental state: Political, organisational and human resource requirements for the developmental state. In O. Edigheji (Ed.), *Constructing a democratic developmental state in South Africa: Potentials and challenges*. HSRC Press.
- Chee, L. (2019). Domestic digressions: Interrogating Singaporean public housing through its literary forms. In J. Charley (Ed.), *The Routledge companion on architecture, literature and the city* (pp. 37–57). Routledge.
- Chia, Y. T. (2012). History education for nation building and state formation: The case of Singapore. *Citizenship Teaching and Learning*, 7(2), 191–207. https://doi.org/10.1386/ctl.7.2.191_1
- Chionh, C. K., & Khoo, L.-M. (2016). Home, Community, Identity: Singapore’s Public Housing Story. In Centre for Liveable Cities, Singapore (Ed.), *Challenges and reforms in urban governance: Insights from the development experience of China and Singapore* (pp. 188–221). Centre for Liveable Cities ; Development Research Center of the

State Council.

- Chua, B. H. (1988). Adjusting Religious Practices to Different House Forms in Singapore. *Architecture & Complementation: Architecture & Behaviour*, 4(1), 3–25.
- Chua, B. H. (1997). *Political legitimacy and housing: Stakeholding in Singapore*. Routledge.
- Chua, B.-H. (1991). Not Depoliticized but Ideologically Successful: The Public Housing Programme in Singapore. *International Journal of Urban and Regional Research*, 15(1), 24–41. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.1991.tb00681.x>
- Fernandez, W. (2011). *Our homes: 50 years of housing a nation*. Straits Times Press.
- Gee Kee, J. Y. (2009). *A History of Peranakan Museum Exhibitions in Singapore 1985-2008* [Unpublished thesis (Master)]. National University of Singapore.
- Goh, R. B. H. (2003). Things to a void: Utopia Discourse, Communitarity and Constructed Interstices in Singapore Public Housing. In R. B. H. Goh & B. S. A. Yeoh (Eds.), *Theorizing the Southeast Asian City as Text: Urban Landscapes, Cultural Documents, and Interpretative Experiences* (pp. 51–73). World Scientific. <https://doi.org/10.1142/5205>
- Harrison, R. (2013). *Heritage: Critical approaches*. Routledge.
- Harrison, R., & Rose, D. (2010). Intangible Heritage. In T. Benton (Ed.), *Understanding heritage and memory* (pp. 238–276). Manchester university press.
- Henderson, J. (2000). Attracting tourists to Singapore's Chinatown: A case study in conservation and promotion. *Tourism Management*, 21(5), 525–534. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(99\)00108-9](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(99)00108-9)

- Huff, W. G. (1995). The developmental state, government, and Singapore's economic development since 1960. *World Development*, 23(8), 1421–1438. [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(95\)00043-C](https://doi.org/10.1016/0305-750X(95)00043-C)
- Irawan, D. R. (2017). The Origin of Developmental State in Singapore. *Jurnal Analisis Sosial Politik*, 1(1), 1–7.
- Keng Li Yong. (2014). My Queenstown Heritage Trail. My Community.
- Kliem, F. (2018). Building a Nation, Building a People Public Housing in Singapore as a Holistic, Multi-Dimensional Public Policy Construct. *International Reports*, 2018(3), 51–63.
- Kong, L., & Yeoh, B. S. A. (2003). Re-creating the Past, Reconstructing the “Nation.” In *The politics of landscapes in Singapore: Constructions of “nation”* (1st ed, pp. 131–161). Syracuse University Press.
- Kuah, A. T. H. (2018). Tropical Urbanisation and the Life of Public Housing in Singapore. *ETropic: Electronic Journal of Studies in the Tropics*, 17(1). <https://doi.org/10.25120/etropic.17.1.2018.3641>
- Kuo, E. C. Y., & Wong, A. K. (1979). *The Contemporary family in Singapore: Structure and change*. Singapore University Press.
- Lee, C. C. M. (2015). Type and the developmental city: Housing Singapore. *The Journal of Architecture*, 20(6), 988–1031. <https://doi.org/10.1080/13602365.2015.1115419>
- Liaw, F. (2019, January 7). Designing Singapore's First Ground-Up Community Museum. <https://www.psd.gov.sg/challenge/lifestyle/alter-ego/designing-singapore-s-first-ground-up-community-museum>
- Loh, K. S. (2008). *Fires and the Social Politics of Nation-building in Singapore*. Murdoch University.
- Loh, K. S., & Lee, S. W. (2010). From Living under Attap to Residing in the Sky: Imagination and Empathy in Source- Based History Education in Singapore. *The History Teacher*, 43(4), 513–533.

- Lou, E. (1985). *Conserving the Ethnic Enclave: The Case of Kampong Glam in Singapore* [Master's Degree in Architecture Studies]. Massachusetts Institute of Technology.
- Low, C. L., Tan, C. H., & See, S. (2007). *10-stories: Queenstown through the years*. Education and Outreach Division, National Heritage Board in collaboration with Central Singapore Community Development Council and Queenstown Citizens' Consultative Committee.
- My Community. (2018). *My Community: Annual Report 2017/2018* [Annual report]. My Community.
- My Community. (2019). *A Media Release by My Community*. My Community.
- Nallari, A., & Poorthuis, A. (2021). Rethinking 'kampung' or 'village' in the (re) making of Singapore and Singaporeans. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 42(3), 431–450. <https://doi.org/10.1111/sjtg.12382>
- National Board of Heritage. (2008). *Renaissance City Plan III: Heritage Development Plan*. National Heritage Board.
- National Ideology of Singaporeans. (1989). *White Paper on "Shared Values": National Ideology of Singaporeans* (Singapore History Museum clippings file). Singapore National Printers.
- National Museum of Singapore. (2015). *Building a Home* [Exhibition Panel]. Permanent Exhibition, Singapore.
- Olds, K., & Yeung, H. (2004). Pathways to global city formation: A view from the developmental city-state of Singapore. *Review of International Political Economy*, 11(3), 489–521. <https://doi.org/10.1080/0969229042000252873>
- Pereira, A. A. (2008). Whither the Developmental State? Explaining Singapore's continued Developmentalism. *Third World Quarterly*, 29(6), 1189–1203. <https://doi.org/10.1080/01436590802201162>
- Pugh, C. (1985). Housing and Development in Singapore. *Contemporary Southeast Asia*, 6(4), 275–307.
- Quah, S. R. (1983). Social Discipline in Singapore: An Alternative for the Resolution of Social Problems. *Journal of Southeast Asian Studies*, 14(2), 266–289. <https://doi.org/10.1017/S0022463400010973>

- Tamura, K. T. (2003). The Emergence and Political Consciousness of the Middle Class in Singapore. *The Developing Economies*, 41(2), 184–200.
- Tan, A., & Sim, C. (2013). *Community Heritage Series III: Void Decks*. National Heritage Board, Singapore.
- Tan, I. (2018). When New Towns Become Old: Constructing heritage narratives of public housing in Singapore and Hong Kong. *Heritage Across Borders*, 1–19.
- Tan, S. Y. (1998). *Private ownership of public housing in Singapore*. Times Academic Press.
- Tan, Y. H. (2014). Palimpsests of the past: Invoking heritage in the redevelopment of post-war housing estates. 345–359. <https://doi.org/10.2495/EID140301>
- Teo, A. (2016). A Golden Opportunity: Revamping National Museum of Singapore for the Golden Jubilee Year. *Cultural Connections*, 1, 19–26.
- Teo, S. S. K. (2015). Rethinking graduated citizenship: Contemporary public housing in Singapore. *Geoforum*, 65, 222–231. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2015.08.003>
- Teo, Y. (2010). Shaping the Singapore family, producing the state and society. *Economy and Society*, 39(3), 337–359. <https://doi.org/10.1080/03085147.2010.486215>
- Tremewan, C. (1994). *The political economy of social control in Singapore*. St. Martin's Press.
- Tremewan, C. C. (2006). Welfare and governance: Public housing under Singapore's party-state. In R. Goodman & G. White (Eds.), *The East Asian Welfare Model Welfare Orientalism and the State*.

- Tunbridge, J. E., & Ashworth, G. J. (1996). *Dissonant heritage: The management of the past as a resource in conflict*. J. Wiley.
- Wang, J. (2012). The developmental state in the global hegemony of neoliberalism: A new strategy for public housing in Singapore. *Cities*, 29(6), 369–378. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2011.11.004>
- Wong, A. K., Ooi, G. L., & Ponniah, R. S. (1997). Dimensions of HDB Community. In J. H. Ong, C. K. Tong, & E. S. Tan (Eds.), *Understanding Singapore society* (pp. 443–447). Times Academic Press.
- Yeoh, B. (2004). Cosmopolitanism and its exclusions in Singapore. *Urban Studies*, 41(12), 2431–2445. <https://doi.org/10.1080/00420980412331297618>